

Nr 167.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående omorganisation af navigationsskolorna; gifven Stockholms slott den 5 april 1911.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver sjöförsvärens ärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att

dels, med indragning från och med den 1 augusti 1912 af de nuvarande navigationsskolorna i Visby, Karlshamn och Strömstad, godkänna följande förslag till årlig stat för navigationsskolorna i riket, att tillämpas från och med den 1 augusti 1912:

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Arfvoden.	Summa.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
1 inspektör	—	—	—	7,500	7,500
1 föreståndare	3,050	1,950	—	—	5,000
3 d:o	9,150	5,850	—	—	15,000
1 d:o	2,850	1,650	—	—	4,500
2 d:o	5,700	3,300	—	—	9,000
1 lärare vid navigationsafdelning	2,150	1,050	300	—	3,500
3 d:o » d:o	6,450	3,150	900	—	10,500
1 d:o » d:o	2,150	1,050	—	—	3,200
2 d:o » d:o	4,300	2,100	—	—	6,400
1 d:o » maskinistafdelning	2,150	1,050	300	—	3,500
3 d:o » d:o	6,450	3,150	900	—	10,500
1 d:o » d:o	2,150	1,050	—	—	3,200
Arfvoden till extra lärare i sjökaptensklasser, beräknade à 150 kronor för undervisningstimme per vecka (150 × 36)	—	—	—	—	5,400
Arfvoden till extra lärare i sjökaptens- och styrmansklasser, beräknade à 120 kronor för undervisningstimme per vecka (120 × 140)	—	—	—	—	16,800
Arfvoden till 7 extra lärare i skepparklasser	—	—	—	1,200	8,400
Arfvoden till extra lärare i 1:a och 2:a maskinistklasser, beräknade à 150 kronor för undervisningstimme per vecka (150 × 154)	—	—	—	—	23,100
Arfvoden till extra lärare i 1:a och 2:a maskinistklasser, beräknade à 120 kronor för undervisningstimme per vecka (120 × 144)	—	—	—	—	17,280
Arfvoden till 4 extra lärare i 3:e maskinistklasser	—	—	—	1,200	4,800
Arfvoden till extra lärare i hälso- och förbandslära, beräknade à 7 kronor 50 öre för hvarje timmes undervisningsskyldighet (7:50 × 500)	—	—	—	—	3,750
Till böckers, undervisningsmateriels och andra inventariers underhåll och förökande samt till utgifter för bränsle, lyshållning m. m.	—	—	—	—	9,450
Transport	—	—	—	—	170,780

	Lön.	Tjänstgöringspennin- gar.	Orts- tillägg.	Arfvoden.	Summa.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Transport	—	—	—	—	170,780
1 examensförrättare i 1:a och 2:a maskinist- klasser	—	—	—	1,200	1,200
Till extra lärarkrafter vid behof, vikariatsarfvoden m. m. enligt öfverstyrelsens bestämmande.....	—	—	—	—	10,000
Till Kungl. Maj:ts disposition	—	—	—	—	3,000
Summa kronor	—	—	—	—	184,980

Anmärkningar:

- 1:o. Af inspektörens arfvode anses 5,000 kronor motsvara lön och 2,500 kronor tjänstgöringspennningar. Innehar inspektören aflöning å stat, afstås denna aflöning under den tid, arfvodet uppbäres.
- 2:o. För föreståndare kan aflöningen efter 5 år höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor. För ordinarie lärare kan efter 5, 10 och 15 års tjänstgöring aflöningen höjas hvarje gång med likaledes 500 kronor. Af hvarje ålderstillägg räknas 350 kronor till lönen och 150 kronor till tjänstgöringspennningarna.
- 3:o. Beträffande föreståndares och lärares rätt till åtnjutande af de i staten uppförda aflöningsförmåner gäller hvad därom särskildt finnes stadgad.
- 4:o. Föreståndare åtnjuter fri bostad, som upplåtes af den stad, där skolan är belägen.

dels godkänna följande villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i staten upptagna aflöningsförmåner, nämligen:

att innehafvare af inspektörsbefattning, föreståndarbefattning eller ordinarie lärarbefattning skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändring i navigationsskolornas organisation eller verksamhet eller eljest i allmänhet kan varda stadgad, samt i sådant hänseende vara pliktig att, med bibehållande af den tjänsteställning och den aflöning han innehar, i enlighet med nya eller förändrade föreskrifter sköta de med befattningen förenade göromål;

att med föreståndar- eller ordinarie lärarbefattning icke må förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat;

att med föreståndar- eller ordinarie lärarbefattning ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, så framt ej öfverstyrelsen uppå därom gjord framställning och efter

pröfning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid navigationsskolan, finner uppdraget eller befattningen kunna få tills vidare mottagas och bibehållas;

att tjänstgöringspenningar skola beräknas utgå för hela året och utbetalas med en tolfedel för hvarje månad samt icke få af befattningshafvare uppbäras för den tid, han åtnjutit full tjänstledighet, utan skola för denna tid utgå till den, hvilken uppehållit befattningen;

att inspektör, föreståndare eller ordinarie lärare, som af sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägget, där sådant utgår, men att den af bemälda befattningshafvare, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos Riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag eller i behörig ordning afstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöfver sina tjänstgöringspenningar afstå så mycket af lönen eller ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest pröfvas skäligt;

att aflöning ej må utgå till befattningshafvare för den tid, hvar under han afhållit sig från tjänstgöring utan att hafva i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest befattningshafvare varder afstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del af hans aflöning, som icke pröfvas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej öfverstyrelsen finner skäligt låta honom uppbära något däraf;

att vid sjukdomsfall, eller när det erfordras för beredande af semester, befattningshafvare af lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning vid vederbörande navigationsskola, bestrida densamma, mot åtnjutande i förstnämnda fall af de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar, men i senare fallet af däremot svarande belopp i stället för egna tjänstgöringspenningar, dock ej längre än sammanlagdt tre månader under ett och samma kalenderår;

att beträffande förhöjning af aflöningen efter viss tids innehavande af enahanda tjänst tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehafvaren under mera än fyra femtedelar af den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med godt vitsord bestridt sin egen eller på grund af förordnande annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid i fråga om föreståndare icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester, och för andra förhöjningen, om sådan äger

rum, efter ytterligare fem år, på samma villkor, samt för tredje förhöjningen, därest sådan kan ske, efter än ytterligare fem år, äfvenledes på samma villkor, under iakttagande, hvad hvar och en af oförmälda löneförhöjningar angår, att den högre aflöningen ej får tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjänsteåldern blifvit uppnådd; börande löntagare därvid tillgodoräknas den tid, som före den nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från det han till tjänsten utnämndes eller, i följd af frågan om reglering af löneförhållandena för navigationsskollärarypersonalen, därå erhöll allenast förordnande;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande af aflöningsförhöjning, redan uppnått den lefnads- och tjänstålder, som berättigar honom till pension, icke må tillträda samma förhöjning;

att inspektör och föreståndare äga att årligen, när sådant kan ske utan hinder för göromålen behöriga gång, åtnjuta semester under en och en half månad;

att vid afgang från tjänsten till följd af afskedstagande, entledigande eller dödsfall själfva lönen äfvensom ortstillägget utgå till månadens slut;

att i fråga om skyldighet att afgå från tjänsten äfvensom i fråga om rätt till pension skall gälla hvad i särskild lag angående civila tjänsteinnehafvares rätt till pension är stadgad vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande eller, såvidt angår innehafvare af befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen;

att den, som tillträder den nya aflöningsstaten, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande af eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed;

samt att extra lärare skall, då han åtnjuter tjänstledighet, af sitt arfvode afstå hvad för befattningens uppehållande erfordras, därest han icke med medgifvande af den, som tjänstledigheten beviljat, själf godtgör vikarien;

dels förklara,

ej mindre att en hvar, som med eller efter den 1 augusti 1912 tillträder befattning å navigationsskolornas stat, skall vara pliktig att underkasta sig nyssberörda villkor och bestämmelser,

än äfven att de förutvarande innehafvare af befattningar å nämnda stat, hvilka icke före viss angifven tidpunkt anmäla, att de vilja underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nämnda villkor och bestämmel-

ser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola vardas bibehållna vid dem dittills tillkommande aflöningsförmåner äfvensom, i den mån ej annat föranledes af bestämmelserna i förenämnda lag, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem;

dels godkänna följande förslag till stat för navigationslärarkursen att gälla från och med år 1912:

	Kronor.
Arfvoden till lärare	1,700
Till böcker, undervisningsmateriel m. m.	500
Summa kronor	2,200

dels höja det i riksstaten under femte hufvudtiteln uppförda ordinarie anslaget till undervisningsanstalter för sjöfart, nu 100,800 kronor, med 86,380 kronor till 187,180 kronor, att fördelas med ett bestämdt anslag till navigationsskolorna å 184,980 kronor samt ett reservationsanslag till navigationslärarkursen å 2,200 kronor;

dels, i händelse af bifall härtill, föreskrifva, att af anslaget till navigationsskolorna skola bestridas utgifter för dessa skolor under januari—juli månader 1912 enligt den nuvarande staten för samma skolor och under augusti—december månader 1912 enligt den föreslagna nya staten;

dels ock medgifva, att de besparingar, som under år 1912 uppkomma å anslaget till navigationsskolorna, må användas ej mindre till aflönande från och med den 1 augusti 1912 intill samma års slut af fast anställda föreståndare och ordinarie lärare, för hvilka motsvarande befattningar å den nya staten ej blifva beredda, än äfven till anskaffning af undervisningsmateriel och möbler för navigationsskolorna för en kostnad af högst 42,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, i den mån dessa besparingar ej komma att förslå för tillgodoseende af sålunda angifna ändamål, af tillgängliga medel förskjuta härutöver erforderliga belopp och nästkommande år anmäla desamma för Riksdagen till ersättande.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro
Enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

H. von Krusenstierna.

Utdrag af protokollet öfver sjöförvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 april 1911.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve TAUBE,
Statsråden: PETERSSON,
 HEDERSTIERNA,
 SWARTZ,
 grefve HAMILTON,
 MALM,
 LINDSTRÖM,
 NYLANDER,
 VON SYDOW,
 VON KRUSENSTIERNA.

Departementschefen, statsrådet von Krusenstierna anförde i underdånighet:

På sätt statsrådsprotokollet öfver sjöförvarsärenden den 13 januari innevarande år utvisar har jag då erinrat därom att, enligt hvad framginge af Riksdagens skrifvelse den 1 juni 1910 (nr 5) angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, Riksdagen ej funnit skäl bifalla vare sig af Eders Kungl. Maj:t den 11 mars 1910 aflåten proposition angående omorganisation af navigationsskolorna eller i anledning af samma proposition inom Riksdagen väckta motioner samt att Riksdagen vid anmälan om berörda beslut anført, bland annat, att Riksdagen funnit starka skäl tala för största möjliga begränsning af navigationsskolornas antal samt att frågan om omorganisation af navigationsskolorna visserligen torde, då Riksdagen icke anslutit sig till Eders Kungl. Maj:ts förslag, föranleda en ny utredning, men att det

villle synas, som om denna utan svårighet skulle kunna medhinnas till nästkommande riksdag.

Vidare erinrade jag därom, att Eders Kungl. Maj:t, som funnit förnyad utredning i ämnet böra, på sätt Riksdagen antydt, snarast möjligt komma till stånd, genom beslut den 29 juli 1910 bemyndigat chefen för sjöförsvarsdepartementet att tillkalla högst fyra sakkunniga jämte en sekreterare för att inom departementet biträda vid utredningen af vissa frågor rörande navigationsskolorna i riket; hvarjämte jag meddelade, att jag med stöd af berörda nådiga bemyndigande den 6 augusti 1910 uppdragit åt generalmajoren H. G. W. Wrangel, ledamoten af Riksdagens andra kammare, skeppsredaren W. R. B. Lundgren, föreståndaren för navigationsskolan i Malmö J. S. Björling och sjötekniska biträdet hos kommerskollegium, sjökaptenen R. G. Bjarke att deltaga i nämnda arbete.

Vid samma tillfälle meddelade jag äfven, att de sakkunniga — med undantag af skeppsredaren Lundgren, som, efter att till en början hafva deltagit i de sakkunnigas arbete, sedan den 20 augusti 1910 på grund af långvarig sjöresa varit förhindrad deltaga i arbetet — den 19 november 1910 afgifvit utlåtande i de delar af det till dem hänskjutna ärendet, som borde framläggas för Riksdagen, nämligen de frågor, som inverkade å utgiftsstaten för navigationsskoleundervisningen; äfvensom att de sakkunniga i berörda utlåtande, med hänsyn till Riksdagens i dess förenämnda skrifvelse den 1 juni 1910 gjorda uttalanden och af i öfrigt anförda skäl, grundat af dem afgifvet förslag på en inskränkning af navigationsskolornas antal sålunda, att endast skolorna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Härnösand och Kalmar skulle bibehållas, hvaremot de öfriga skolorna, nämligen i Gäfle, Västervik, Strömstad, Karlshamn, och Visby, skulle indragas.

Slutligen meddelade jag, att marinförvaltningen och kommerskollegium genom remiss den 28 november 1910 anbefallts att afgifva gemensamt utlåtande öfver de sakkunnigas förslag samt att jag genom särskilda skrivelser anmodat Eders Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande att, så snart ske kunde, från stadsfullmäktige i Stockholm, Göteborg, Malmö, Härnösand och Kalmar inhämta yttranden, huruvida dessa städer vore villiga att, därest genom en blifvande omorganisation af navigationsskolorna en utvidgning af därvarande navigationsskolors verksamhet och ökning af elevantalet därstädes skulle komma till stånd, upplåta och för framtiden underhålla tjänliga ytterligare lokaler, som kunde blifva erforderliga på grund af såväl det motsedda ökade antalet elever vid skolorna som det ökade antal klasser

i skolorna, som skulle blifva en följd af de sakkunnigas förslag angående undervisningens anordnande.

Då emellertid sålunda infordrade utlåtande och yttranden berörda den 13 januari icke inkommit, kunde jag då ej underställa ifrågavarande ärende Eders Kungl. Maj:ts pröfning. Men enär det anslagsbelopp, 182,700 kronor, som de sakkunniga ansett en ändrad organisation af navigationsskolorna kräfvat, syntes böra tagas i beräkning vid framställningen till Riksdagen i fråga om anslagsbehofven för år 1912, täcktes Eders Kungl. Maj:t, i enlighet med min hemställan, föreslå Riksdagen att i afvaktan på den nådiga proposition angående omorganisation af undervisningsanstalterna för sjöfart, Kungl. Maj:t kunde komma att till Riksdagen aflåta, i det för dessa undervisningsanstalter uppförda ordinarie anslaget, nu 100,800 kronor, måtte beräknas en förhöjning af 81,900 kronor och anslaget i dess helhet sålunda beräknas till 182,700 kronor.

Marinförvaltningen och kommerskollegium hafva numera, den 4 februari 1911, afgifvit det infordrade utlåtandet; och hafva dels från stadsfullmäktige i Stockholm, Göteborg, Härnösand och Kalmar inkommit förbindelser, däri dessa städer hvar för sig åtagit sig att, därest den ifrågasatta utvidgningen af därvarande navigationsskolor skulle komma till stånd, upplåta och för framtiden underhålla tjänliga ytterligare lokaler, som på grund af utvidgningen kunde blifva erforderliga, dels ock från stadsfullmäktige i Malmö ingifvits förbindelse, däri stadsfullmäktige, med tillkännagifvande att Malmö stad enligt föreliggande utredning kunde ställa till förfogande erforderliga lokaler utan tillbyggnad af därvarande navigationsskola, tillförbundit staden att, under den i mina ofvanberörda skrivelser angifna förutsättning, förändra föreståndarens för skolan nuvarande bostad till skollokal samt att för framtiden underhålla de sålunda utvidgade lokalerna och betala skälig hyresersättning till föreståndaren.

Jag anhåller nu att få inför Eders Kungl. Maj:t ånyo anmäla de föreliggande förslagen om omorganisation af navigationsskolorna och därmed sammanhängande ämnen.

Till en början må det tillåtas mig att erinra om det yttrande rörande behofvet af en dylik omorganisation och de för detta ändamål vinnande redan vidtagna åtgärder, som — enligt hvad som inhämtas af statsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden den 11 mars 1910, vidfogadt Eders Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen samma dag (n:r 103) angående omorganisation af navigationsskolorna — af dåvarande departementschefen afgafs.

Detta yttrande var af följande lydelse.

»Frågan om en omorganisation af dessa skolor har sedan mer än ett tiotal år stått på dagordningen.»

»Genom nådigt bref den 15 oktober 1897 uppdrog Kungl. Maj:t åt dåvarande expeditionschefen i sjöförvarsdepartementet A. Wall och kommerserådet friherre H. Rehbinder att med biträde af sakkunniga i vissa uppgifna afseenden företaga revision af, bland andra författningar, reglementet för navigationsskolorna i riket den 6 juni 1890 och den nära sammanhang därmed ägande förordningen angående befälet å svenska handelsfartyg den 22 november 1878.»

»De sålunda utsedda kommitterade jämte tillkallade sakkunniga afgåfvos den 29 september 1898 tvänne betänkanden, det ena med förslag till förnyadt reglemente för navigationsskolorna i riket och det andra med förslag till ny förordning angående befälet å svenska handelsfartyg m. m.»

»Öfver det förra förslaget afgaf marinförvaltningen den 27 oktober 1899 underdånigt utlåtande och öfver det senare förslaget afgåfvos marinförvaltningen och kommerskollegium den 5 januari 1900 gemensamt underdånigt utlåtande; hvarjämte yttranden öfver förslagen eller delar däraf afgåfvos af inspektören för navigationsskolorna i riket, ett flertal handels- och sjöfartsnämnder samt föreningar och sällskap af sjöfartsintresserade med flera.»

»Förslaget till förnyadt reglemente för navigationsskolorna föranledde nådig proposition till 1900 års riksdag med framställning om några ändringar i staten för dessa skolor, hvilken framställning i hufvudsak blef af Riksdagen bifallen, men i öfrigt hafva nämnda förslag icke föranledt någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida.»

»Sedermera hafva dels till Kungl. Maj:t och dels till statsrådet och chefen för finansdepartementet inkommit åtskilliga framställningar, åsyftande åtgärder för bättre utbildning af handelsflottans befäl eller utfärdande af ändrade bestämmelser om anställning af befäl m. m. Sådana framställningar hafva gjorts af nordiska skeppsredareföreningen, Sveriges allmänna sjöfartsförening, Stockholms styrmansförening och direktionerna för de flesta navigationsskolor i riket.»

»Marinförvaltningen har uti ett den 7 april 1905 afgifvet utlåtande öfver berörda navigationsskoledirektioners framställningar samt öfver till Kungl. Maj:t inkomna framställningar i liknande syfte från Stockholms styrmansförening och Göteborgs fartygsbefälhafvareförening anför, bland annat, att, då de af ofvan omförmälde kommitterade afgifna förslag icke ännu ledt till ändring af de uti ifrågavarande afseenden

gällande föreskrifter, och förslagen, såsom direktionen för navigations-skolan i Visby anført, redan torde hafva blifvit i viss mån föråldrade och således icke lämpligen torde kunna omedelbart läggas till grund för lagstiftning i berörda afseenden, jämväl marinförvaltningen ansåge nödvändigt, att åtgärder snarast möjligt vidtoges i det syfte, de nämnda framställningarna afsåge, hvarförutom marinförvaltningen erinrat, att den svenska sjöfarten under senaste åren vunnit allt större och större uppsving och att i vår handelsflotta numera inginge för transatlantisk trade afsedda ångare om 3 à 6 tusen tons dräktighet samt att det vore gifvet, att under sådana förhållanden allt större kraf måste ställas på den personal, som hade omhänder handelsflottans transportmedel, äfvensom att i hvilket fall som helst det svenska handelsbefälet i fråga om bildningsnivån naturligen icke borde stå lägre än dylikt befäl tillhörande andra sjöfarande nationer, något som dock numera, på grund af navigationsundervisningens omorganisation i de flesta andra länder, syntes kunna ifrågasättas vara fallet; och har marinförvaltningen i anledning häraf, med instämmande i de önskemål, som i ofvanberörda framställningar uttalats, hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, huruvida icke genom tillsättande af en kommitté eller annorledes utredning och förslag angående erforderliga förbättringar uti utbildningen af vår handelsflottas befäl och underbefäl borde åvägbringas.»

»Efter hvad sålunda förekommit blef frågan om behovet af omarbetande af ofvanberörda författningar år 1905 ånyo upptagen af dåvarande chefen för sjöförvarsdepartementet, som i en den 25 maj nämnda år inför Kungl. Maj:t i underdånighet gjord framställning erinrade om ofvan omförmälda förslag och framställningar af olika slag och därvid tillika för egen del anförde, att af hvad sålunda i ärendet förekommit framginge, att inom svenska sjöfartskretsar för närvarande förefunnes ett allmänt önskningsmål, att nu gällande föreskrifter angående utbildningen af vår handelsflottas befäl och underbefäl samt villkoren för tillstånd till beklädande af dylik befattning underkastades en vida större revision än den, som innefattades i de redan föreliggande förslagen, och att under sådana förhållanden dessa icke syntes böra läggas till grund för nya bestämmelser, förr än berörda frågor gjorts till föremål för förnyad pröfning af särskildt tillkallade personer.»

»I anledning af den utaf chefen för sjöförvarsdepartementet sålunda gjorda framställningen tillsatte Kungl. Maj:t den 25 maj 1905 ofvan omförmälda kommitté, bestående af dåvarande landshöfdingen A. Wall, dåvarande kaptenerna G. O. Wallenberg och O. Gyldén, sjökaptenen

O. F. Hedborg, navigationsskoleföreståndaren A. Thore och öfvermaskinisten O. Gummesson.»

»Denna kommitté, den s. k. navigationsskolekommittén, afgaf, såsom förut nämnts, den 30 oktober 1906 sitt betänkande, hvilket innefattar, bland annat:

förslag till förordning angående befäl å svenska fartyg;

förslag till reglemente för navigationsskolorna i riket;

förslag till kungörelse angående navigationslärarexamen; samt

förslag till stat för navigationsskolorna i riket jämte förslag till villkor för åtnjutande af de å navigationsskolornas stat uppförda löneförmåner samt till pensionsbestämmelser.»

»Sedan genom nådig remiss marinförvaltningen och kommerskollegium anbefallts att efter vederbörandes hörande inkomma med gemensamt underdånigt utlåtande öfver detta betänkande, hafva dessa ämbetsverk, enligt hvad redan omförmäls, till fullgörande häraf den 25 maj 1909 afgifvit sådant utlåtande efter att hafva tagit i öfvervägande hvad som anförts uti inkomna yttranden i ämnet eller särskilda delar däraf från samtliga direktions- och inspektionsmyndigheter för navigationsskolorna i riket, inspektören för dessa skolor, ett flertal Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länen samt magistrater och kronofogdar, inspektörerna för passagerarångfartyg, handels- och sjöfartsnämnder i rikets större städer, åtskilliga sammanlutningar af sjöfartsidkare och olika grader af fartygsbefäl med flera såväl korporationer som andra af frågorna intresserade.»

»Efter den utredning, hithörande frågor sålunda vunnit, har ärendet i dess helhet varit föremål för gemensam beredning inom finans- och sjöförsvarsdepartementen, då, såsom bekant, bestämmelserna om anställande af fartygsbefäl tillkomma det förra departementets handläggning och ärendet i öfriga delar tillhör det senare departementet. Härvid har chefen för finansdepartementet förklarat sig beredd att hemställa om utfärdande af ny förordning angående befäl å svenska handelsfartyg i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det af nämnda kommitté afgifna förslag med däruti af marinförvaltningen och kommerskollegium gemensamt förordade ändringar; och för egen del har jag för afsikt tillstyrka utfärdande af nytt reglemente för navigationsskolorna samt kungörelse angående navigationslärarexamen i väsentliga delar öfverensstämmande med kommitténs förslag med däri af ämbetsverken föreslagna ändringar.»

»Såsom redan i det föregående erinrats, äga förordningen angående befäl å svenska handelsfartyg och navigationsskoloreglementet nära sammanhang med hvarandra. Undervisning och examina vid naviga-

tionsskolorna hafva nämligen till mål att bereda kompetens för olika slag af fartygsbefäl och maskinister å fartyg i enlighet med de fordringar, som därå uppställas i befälsförordningen. Då de förändringar, som i berörda hänseende föreslagits beträffande sistnämnda förordning, äro ganska omfattande, påkallas tydligtvis också ej obetydliga ändringar i afseende å organisationen af navigationsskolorna. Jämväl af andra anledningar lära — — — — vissa ändringar beträffande dessa skolors organisation böra vidtagas. För genomförande af dylik omorganisation erfordras emellertid ändring af den af Riksdagen godkända staten för dessa skolor.»

Vidare tillåter jag mig erinra därom, att i nyssnämnda statsrådsprotokoll (sid. 12--35 i Eders Kungl. Maj:ts förberörda proposition) lämnats redogörelse såväl för den s. k. navigationsskolekommitténs förslag som för marinförvaltningens och kommerskollegii däröfver afgifna gemensamma underdåniga utlåtande, hvilket utlåtande innefattade förslag till en del ändringar i kommittéförslaget.

Det torde emellertid vara lämpligt att här ånyo fästa uppmärksamheten vid ett par hufvudpunkter i de nämnda förslagen och Eders Kungl. Maj:ts på desamma grundade proposition, särskildt några sådana punkter, som äga ett närmare samband med frågan om behofvet af ny stat för navigationsskolorna; och torde jag därefter få lämna en kortfattad redogörelse för berörda proposition i hvad densamma innefattade förslag till nya stater för navigationsskolorna och navigationslärarkursen.

Till en början torde jag då få erinra, hurusom det — i öfverensstämmelse med hvad hos andra sjöfartsidkande nationer nästan allmänt ägt rum — ansetts nödigt att, i ändamål att tillgodose krafven på bättre utbildning och högre kompetens hos både fartygs- och maskinbefäl, införa skärpta bestämmelser i fråga om villkoren för tillstånd att bekläda dylika befälsbefattningar. Dessa bestämmelser afsågo såväl den allmänna behörigheten för rätt att utöfva befäl å handelsfartyg och den speciella behörigheten för utöfvande af befäl å fartyg i viss fart eller af visst slag, som ock den förberedande utbildningen för befäl af olika grader i både praktiskt och teoretiskt hänseende. Vidare innefattade förslagen inrättande af två lägre grader af befälhafvare, 1:a och 2:a klass skeppare, med kompetens att föra befäl i en del sådana fall, där innehafvande af styrmans- eller befälhafvarebref icke synts erforderligt. 1:a klass skeppare skulle erhålla sin teoretiska utbildning under en tre månaders kurs vid navigationsskola, hvaremot 2:a klass skeppare skulle hafva att undergå förhör inför navigationsskoleföreståndare för konstaterande att han vore i besittning af de elementära kunskaperna i navigering m. m.

Vidkommande maskinpersonalen å fartyg föreslogs inrättande af fyra olika grader med olika kompetens för hvarje grad, nämligen maskinist af 1:sta, 2:dra och 3:dje klass samt maskinskötare. Maskinist af 1:a klass skulle närmast motsvara öfvermaskinist enligt nu gällande bestämmelser och maskinist af 2:dra klass maskinist enligt dessa bestämmelser. Maskinist af 3:dje klass och maskinskötare skulle endast användas i mindre maktpåliggande befattningar, för hvilka icke anställande af maskinister med högre kompetens ansetts behöfligt. Maskinisterna skulle erhålla sin teoretiska utbildning vid navigationsskola, maskinist af 3:dje klass dock endast under en tre månaders kurs med därtill hörande examen. Maskinskötare skulle endast vara skyldig att inför vederbörligen förordnad sakkunnig person undergå förhör i och för konstaterande af hans kändedom om mindre sjöångmaskiner och deras skötsel.

Navigationsskolor med fullständig såväl navigations- som maskinistafdelning skulle finnas i Stockholm, Göteborg, Malmö, Kalmar, Gäfle och Härnösand, navigationsskola med fullständig navigationsafdelning i Västervik, navigationsskola med navigationsafdelning, omfattande styrmans- och skepparklass, samt maskinistafdelning, innehållande 3:e maskinistklass, i Strömstad samt navigationsskolor med navigationsafdelning, omfattande styrmans- och skepparklass, i Karlshamn och Visby. Någon förändring i nuvarande förhållanden beträffande antalet skolor och orter, där de finnas, föreslogs således icke.

Hvad därefter beträffar Eders Kungl. Maj:ts förenämnda förslag till stater för navigationsskolorna och navigationslärarkursen torde jag få erinra om följande.

Inspektören för navigationsskolorna föreslogs att erhålla ett arvode af 7,000 kronor för år.

I fråga om föreståndarnas löneförmåner föreslogs,

att för föreståndarna vid samtliga de skolor, hvilka skulle omfatta fullständig såväl navigations- som maskinistafdelning med undantag af navigationsskolan i Kalmar, eller således vid navigationsskolorna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Härnösand och Gäfle, begynnelseafflöningen skulle bestämmas till 4,500 kronor, däraf lön 2,700 kronor och tjänstgöringspenningar 1,800 kronor,

att föreståndaren vid navigationsskolan i Kalmar, med hänsyn till de billigare lefnadskostnaderna i denna stad, skulle tilldelas en begynnelseafflöning af 4,200 kronor, af hvilket belopp 2,700 kronor skulle beräknas som lön och 1,500 kronor som tjänstgöringspenningar.

att för föreståndaren vid navigationsskolan i Västervik begynnelseaflöningen skulle sättas till 4,000 kronor, däraf lön 2,500 kronor och tjänstgöringspenningar 1,500 kronor; samt

att föreståndarna vid de mindre navigationsskolorna i Strömstad, Karlshamn och Visby skulle erhålla en begynnelseaflöning af 3,500 kronor, hvaraf 2,300 kronor utgjorde lön och 1,200 kronor tjänstgöringspenningar.

Härtill skulle för föreståndarna komma fri bostad, som, i likhet med hvad för närvarande äger rum, skulle upplätas af den stad, där skolan vore belägen.

Hvad angår de ordinarie lärarnas aflöningsförmåner innebar förslaget, att för de af dessa lärare, som vore anställda vid navigations-skolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö, begynnelseaflöningen skulle, med fästadt afseende å de dyrare lefnadskostnaderna i dessa städer, upptagas till 3,000 kronor, däraf 1,800 kronor lön, 900 kronor tjänstgöringspenningar och 300 kronor ortstillägg, samt att för ordinarie lärare vid öfriga skolor begynnelseaflöningen skulle sättas till 2,700 kronor, däraf lön 1,800 kronor och tjänstgöringspenningar 900 kronor.

För samtliga föreståndare och ordinarie lärare föreslogos därjämte tre ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, däraf 350 kronor skulle räknas till lönen och 150 kronor till tjänstgöringspenningarna.

Aflöningen till extra lärarna föreslogs att utgå i form af arfvoden, beräknade efter 150 kronor för undervisningstimme per vecka, dock med undantag dels för extra lärarna i skepparklasserna och 3:e maskinistklasserna, hvilka skulle bestrida hela undervisningen inom de respektive klasserna och härför åtnjuta arfvoden af 1,200 kronor för hela undervisningskursen, dels ock för extra lärarna i hälso- och förbandslära, hvilkas arfvoden beräknades efter 7 kronor 50 öre för hvarje timmes undervisningsskyldighet.

Slutligen hade i den föreslagna staten för navigationsskolorna upptagits följande belopp till fördelning mellan skolorna i mån af behof, nämligen 6,000 kronor till böckers, undervisningsmateriells och andra inventariers underhåll och förökande samt till utgifter för bränsle, lys-hållning m. m., 10,000 kronor till extra lärarkrafter vid behof, vikariatsarfvoden m. m. enligt öfverstyrelsens bestämmande samt 3,000 kronor till Kungl. Maj:ts disposition.

Förslaget till stat för navigationsskolorna slutade å ett totalbelopp af 207,750 kronor.

Förslaget till stat för navigationslärarkursen innebar, att kostnaden för denna kurs, som var afsedd att hållas endast hvartannat år, skulle

fördelas med hälften af erforderliga beloppet, 4,000 kronor, på hvardera af två år, i följd hvaraf i hvarje års stat skulle upptagas ett anslagsbelopp å 2,000 kronor med reservationsanslags natur.

Såsom i det föregående erinrats blef Eders Kungl. Maj:ts omförmälda proposition af Riksdagen icke bifallen.

Vid anmälan om detta beslut anförde Riksdagen (enligt dess skrivelse nr 5 år 1910 sid. 15 och 16) följande.

»Af den af departementschefen lämnade utredningen framgår, att frågan om omorganisation af navigationsskolorna sedan mer än ett tiotal år stått på dagordningen. Den nutida skeppsfarten ställer större kraf på utbildning och kompetens hos fartygs- och maskinbefäl än som lämnas i navigationsskolorna med deras nuvarande anordning. Åtskilliga förhållanden vid skolorna, särskildt de låga lärarelönerna och det så kallade privatläsningssystemet, hafva också i och för sig gjort en omreglering synnerligen önskvärd.»

»Af Eders Kungl. Maj:ts framställning framgår, att man för att tillgodose krafven på en god utbildning hos eleverna ämnat dels uppdelade hvarje fullständig navigationsafdelning, som hittills omfattat endast två klasser, sjökaptensklassen och styrmansklassen, i tre klasser, nämligen, förutom de båda nämnda, en klass för utbildning af skeppare, dels indela maskinistafdelningen, som nu består af en öfvermaskinist- och en maskinistklass, i tre klasser för utbildning af maskinister af 1:sta, 2:dra och 3:dje klass.»

»Enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag skulle 6 navigationsskolor vara fullständiga, nämligen skolorna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Kalmar, Gäfle och Härnösand. De öfriga skolor, som nu finnas, skulle enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag icke upphöra men delvis reduceras till sin omfattning. Sålunda skulle i Västervik finnas fullständig navigationsafdelning men icke maskinistafdelning samt i Strömstad, Karlshamn och Visby styrmans- och skeppareklass, i Strömstad därjämte kurs för utbildning af 3:dje klass maskinister.»

»Eders Kungl. Maj:ts förslag finner Riksdagen vara grundadt på en omfattande och erkännansvärd utredning af frågan, och har Riksdagen i afseende å den föreslagna planen för elevernas utbildning intet i hufvudsak att erinra. Däremot har Riksdagen icke kunnat dela Eders Kungl. Maj:ts uppfattning i fråga om lämpligaste sättet att anordna de särskilda skolorna. Enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag skulle såsom ofvan nämnts i afseende härå förekomma olika typer och ingen reduktion af skolornas antal ske.»

»Af föreliggande proposition och i frågan inom Riksdagen väckta motioner framgår, att åtskilliga skäl finnas såväl för som emot en starkare begränsning af skolornas antal. Olika hafva också uppfattningarna varit beträffande frågan om huru många skolor borde blifva fullständiga samt om jämte dessa äfven mindre skolor skulle finnas. Enligt hvad Riksdagen har sig bekant har från intresserad håll uttalats den meningen, att jämte några få fullständiga skolor borde till kustbefolkningens tjänst finnas skolor, omfattande endast skeppar- och 3:dje maskinistklasserna, hvilka skolor skulle antingen vara ständigt förlagda till vissa platser eller ock flyttande. Det skulle då i stället kunna sättas i fråga, huruvida icke det omtalade behovet af ett antal mindre skolor skulle kunna helt eller delvis tillgodoses genom anordnande af dubbla kurser för skeppare och 3:dje klass maskinister vid de fullständiga skolorna.»

»Vid öfvervägande af frågan om navigationsskolornas antal har Riksdagen funnit starka skäl tala för största möjliga begränsning af detsamma. Härigenom skulle vinnas såväl en betydande besparing å navigationsskolornas stat som ock större möjligheter att erhålla skickliga lärare, hvarjämte äfven bättre och rikhaltigare undervisningsmateriel då skulle kunna tillhandahållas. Om också Riksdagen på grund häraf vill såsom ett önskemål uppställa, att ett mindre antal fullständiga navigationsskolor än Eders Kungl. Maj:t föreslagit bibehålles och att de öfriga indragas, kan dock Riksdagen icke i frågans nuvarande läge bestämdt yttra sig om, i hvad mån en dylik indragning lämpligen kan realiseras, särskildt med hänsyn till den andel respektive stadskommuner kunna hafva uti skolornas tillkomst.»

»Hur angeläget det än må vara, att frågan om omorganisation af navigationsskolorna snart må finna sin lösning, finner sig Riksdagen dock, på grund af sin nyss uttalade uppfattning och då ett beslut i förevarande afseende skulle för en lång framtid fastslå navigations-skolornas organisation, icke kunna för närvarande bifalla Eders Kungl. Maj:ts proposition.»

»Med anledning af anmärkta brister i elevernas vid navigations-skolorna utbildning har Riksdagen velat uttala, att uppmärksamheten bör mer än hittills riktas på anskaffandet af fullgod undervisningsmateriel, hvarjämte möjligen en tids praktisk utbildning af maskinister å flottans fartyg skulle kunna ifrågasättas.»

»Frågan om omorganisation af navigationsskolorna torde, då Riksdagen icke anslutit sig till Eders Kungl. Maj:ts förslag, visserligen för-

anleda en ny utredning, men vill det synas som om denna utan svårighet skulle kunna medhinnas till nästkommande riksdag. Då det förslag, som därur kommer att framgå, i åtskilliga hänseenden kan antagas komma att ställa sig annorlunda än det af Eders Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget, har Riksdagen icke ansett sig böra nu uttala sig om enskildheter i Eders Kungl. Maj:ts förslag.»

Såsom i det föregående omförmälts hafva de sakkunniga, som, på grund af nådigt bemyndigande, den 6 augusti 1910 tillkallats för att biträda vid utredning af vissa frågor rörande navigationsskolorna, den 19 november samma år afgifvit utlåtande i de delar af det till dem hänskjutna ärendet, som borde framläggas för Riksdagen, nämligen de frågor, som inverka å utgiftsstaten för navigationsskoleundervisningen.

Jag anhåller nu att få redogöra för hufvuddragen af de sakkunnigas ifrågavarande utlåtande.

De sakkunniga uttala sig till en början om navigationsskolornas antal och yttra därom följande. *De sakkunnigas utlåtande.*

»På grund af Riksdagens ofvannämnda uttalande hafva vi ansett oss i första rummet böra öfverväga, huruvida hinder af den art, Riksdagen i sin skrifvelse antydt, förefinnes för indragning af de smärre skolorna.» *Navigationsskolornas antal m. m.*

»Navigationsskolorna hafva tillkommit, sedan Riksdagen därom fattat beslut, under förutsättning att vederbörande kommuner förbunde sig att upplåta och för framtiden underhålla erforderliga lokaler för skolorna. Närmare redogörelse härför har af 1905 års kommitté lämnats å sid. 200—203 af dess betänkande. För de skolor, som hafva såväl navigations- som maskinistafdelning, nämligen skolorna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Härnösand, hafva särskilda läroverkshus blifvit uppförda af vederbörande kommuner. Detta är äfven förhållandet med skolorna i Gäfle, Västervik och Kalmar, hvilka endast omfatta styrmans- och sjökaptensklass. Navigationsskolan i Karlshamn är inrymd i ett staden tillhörigt hus, som förut användts för annat ändamål. För skolan i Visby har lokal i rådhuset blifvit upplåten, hvaremot skolan i Strömstad har en förhyrd lokal.»

»En indragning af skolor, som äro inrymda i mera tillfälliga lokaler, vållar tydligen vederbörande städer mindre olägenhet än en indragning af sådana navigationsskolor, för hvilka särskilda skolhus blifvit uppförda. Men om också läroverksbyggnaderna tillkommit i den för-

väntan, att navigationsskolorna i ifrågavarande städer komme att förblifva därstädes under en längre tid framåt, kan någon förpliktelse icke därmed hafva ålagts statsverket. Olika meningar kunna dock råda i fråga om den hänsyn, som, äfven om rättsliga skäl saknas, bör tagas till vederbörande kommuners intressen och önskningsar. Under de senare åren hafva emellertid liknande fall förekommit, då dylik hänsyn fått träda tillbaka för statens intressen. Till belysning däraf vilja vi anföra ett yttrande af dåvarande statsrådet och chefen för kungl. ecklesiastikdepartementet, infördt i det statsrådsprotokoll, som åtföljde Kungl. Maj:ts proposition nr 50 till 1904 års Riksdag, hvori bland annat föreslogs indragning af vissa lägre allmänna läroverk och pedagogier. Statsrådet anför (sid. 139):

»Då jag nu går att yttra mig i föreliggande fråga, anser jag mig till en början böra framhålla statens rätt att med de af densamma bekostade läroverken företaga de anordningar, hvilka på grund af ändrade förhållanden kunna befinnas erforderliga, äfvensom statsmakternas plikt att, då sådant af omständigheterna påkallas, göra bruk af denna rätt. Ty högre än den häfdens rätt, som i åtskilliga utlåtanden starkt framhålles, står de skattedragandes kraf, att statens medel skola användas på ett sätt, som motsvarar ändamålet, detta vare sig det gäller allmänna undervisningsanstalter eller offentliga inrättningar öfver hufvud taget. Men denna oafvisliga fordran lämnas obeaktad, därest staten uppehåller läroverk, som äro så föga anlitade, att omkostnaderna för hvarje särskild lärjunges undervisning ställa sig oskäligt höga.»

»Af det anförda torde framgå, att vederbörande stadskommuners intressen och önskningsar icke kunna sägas utgöra något hinder för indragning af de smärre navigationsskolorna, därest detta kräfves för en rationell undervisning och af tillbörlig hänsyn till ekonomien.»

»I öfrigt torde det mest vägande skälet för bibehållande af ett stort antal skolor hafva varit önskvärtheten af att eleverna skulle hafva tillgång till navigationsskoleundervisning i närheten af sina hemorter. En undersökning rörande elevernas hemorter under de tre sista läsåren har emellertid gifvit vid handen, att eleverna i många fall begifva sig till mera aflägsna skolor. Af en vid detta utlåtande fogad tablå framgår, att t. ex. af de sjökaptens- och styrmanselever, som hafva sina hemorter i Skåne, mindre än hälften besökt skolan i Malmö, men de öfriga begifvit sig till andra navigationsskolor, däribland ett icke ringa antal så långt bort från hemtrakten som till skolan i Gäfle, där dock lefnadskostnaderna icke torde vara särskildt låga. Elevernas val af

skola synes sålunda i många fall bestämmas af andra synpunkter än dess närbelägenhet till hemorten.»

»Beträffande dem, som komma att genomgå skepparklassen eller 3:e maskinistklassen, kan man möjligen tänka sig, att det skulle vara af större betydelse att hafva lättare tillgång till dessa kurser. Dock torde man ej med säkerhet kunna döma härom, förr än dessa kurser hållits någon tid. Omöjligt är också att på förhand beräkna, i hvilken utsträckning den särskilda examinationen af skeppare af 1:a klass och maskinister af 3:a klass kan komma att anlitas, som, enligt hvad vi längre fram föreslå, skulle anordnas å vissa platser, där navigations-skola icke finnes. Skulle det emellertid mot förmodan framdeles visa sig önskligt, att undervisning åt blifvande skeppare af 1:a klass och maskinister af 3:e klass blefve på närmare håll tillgänglig än vid de navigationsskolor, som enligt vårt förslag skulle bibehållas, kunna särskilda kurser härför lätt anordnas på lämpliga platser. En dylik kurs för utbildning af skeppare blefve mycket likartad med de kurser i navigation, som sedan några år tillbaka hållas för bohuslänska fiskare med bidrag af statsmedel och med understöd af Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap och landsting. Under alla förhållanden anse vi sålunda, att en navigationsskola icke bör bibehållas af hänsyn utslutande till dem, som önska genomgå kurserna för skeppare af 1:a klass och maskinister af 3:e klass.»

»På grund af det nu anförda och med hänsyn till Riksdagens ofvannämnda uttalande anse vi oss böra grunda vårt förslag på en reduktion af skolornas antal.»

»Härför tala enligt vår uppfattning äfven andra skäl än de nyss nämnda. En navigationsskola bör helst vara förlagd till större stad med liflig sjöfart och med större verkstadsanläggningar. Behofvet af goda lärarekrafter kan därigenom lättare blifva tillgodosedt, särskildt i fråga om extra lärare, liksom äfven det från många håll uttalade önskemålet, att eleverna skola vara i tillfälle att ombord å fartyg och vid verkstäder göra praktiska rön och iakttagelser. Ökningen af lärarepersonalen vid de särskilda skolorna, som blir en följd af de smärre skolornas indragning, medför äfven den fördelen, att lärarna lättare underhålla intresset för och följa med utvecklingen i sina läroämnen. Med ett färre antal skolor kan ock utan för stora kostnader tidsenligare och rikhaltigare undervisningsmateriel hållas vid hvarje särskild skola — ett önskemål, hvars vikt jämväl Riksdagen i sin ofvannämnda skrifvelse framhållit. Likaledes dela vi Riksdagens uppfattning, att det ur statsekonomisk synpunkt ställer sig fördelaktigare med ett färre antal skolor.»

»Hvad beträffar skolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö kan det icke gärna ifrågasättas annat, än att dessa skola bibehållas. Likaså bör icke någon tvekan råda om att en skola bör vara förlagd på den norrländska kusten och en skola på kusten mellan Stockholm och Malmö. Vid valet mellan skolorna i Härnösand och Gäfle bör den förra hafva ett gifvet företräde att bibehållas både på grund af belägenheten och med hänsyn därtill att, enligt hvad ofvannämnda tablå gifver vid handen, ett jämförelsevis ringa antal elever under de sista åren kommit från Gäfleborgs och Kopparbergs län. I fråga om skolan i Gäfle är också att märka, att den hittills saknat maskinistafdelning. Vidare bör skolan i Kalmar hållas bibehållas än skolan i Västervik, då den förra är belägen i en större stad med liffigare sjöfart och bättre kommunikationer samt dessutom under de senare åren haft att uppvisa ett betydligt större elevantal än skolan i Västervik.»

»Då den efterföljande framställningen utvisar, att från undervisningssynpunkt sedt de erforderliga klasserna kunna sammanföras på dessa fem skolor, anse vi oss böra föreslå, att de öfriga indragas, nämligen skolorna i Gäfle, Västervik, Strömstad, Karlshamn och Visby. Samtliga dessa skolor hafva för närvarande endast navigationsafdelning (styrmans- och sjökaptensklass).»

»I detta sammanhang vilja vi erinra, att den år 1888 tillsatta navigationsskolekommittén föreslog indragning af skolorna i Västervik, Strömstad och Karlshamn, ett förslag, hvori marinförvaltningen då instämde.»

För beräkning af antalet erforderliga klasser i de skolor, som enligt de sakkunnigas förslag sålunda skulle bibehållas, hafva de sakkunniga uppgjort en tablå utvisande dels antalet inskrifna elever i *alla* nuvarande navigationsskolor (ordinarie elever och privatister, men icke specialelever) under läsåren 1900—1910, dels ock elevernas medeltal särskildt för åren 1900—1905 och särskildt för åren 1905—1910, hvilken tablå utvisar följande siffror:

Läsår.	Navigationsafdelning.			Maskinistafdelning.		
	Styrmans- klass.	Sjökapten- klass.	Summa.	Maskinist- klass.	Öfver- maskinist- klass.	Summa.
1900—01	263	157	420	137	84	221
1901—02	270	159	429	154	100	254
1902—03	195	135	330	144	85	229
1903—04	214	134	348	142	80	222
1904—05	271	128	402	129	92	221
1905—06	189	154	343	126	94	220
1906—07	230	176	406	161	104	265
1907—08	212	184	396	176	118	294
1908—09	249	164	413	190	130	320
1909—10	213	131	344	179	105	284
Medeltal för åren						
1900—05	243	143	386	141	88	229
1905—10	218	162	380	167	110	277

Af denna tablå framginge — anförda de sakkunniga — att elevernas antal under den sista 5-årsperioden ökats i maskinistafdelningen och i någon mån i sjökaptensklassen, men däremot minskats något i styrmansklassen. Några bestämda slutsatser kunde dock icke häraf dragas i fråga om det blifvande elevantalet under närmaste framtiden, ty å ena sidan hade utan tvifvel de väntade skärpta fordringarna för befäl å fartyg, särskildt maskinbefäl, föranledt en viss tillströmning af elever och å andra sidan hade de dåliga konjunkturerna under de sista åren varit ägnade att verka i motsatt riktning.

Vid beräkning af det antal klasser af de olika typerna, som skulle behöfva anordnas vid navigationsskolorna för att alla godkända inträdessökande skulle kunna intagas, hade de sakkunniga därför utgått från att antalet elever vid alla skolorna tillsammans skulle komma att, hvad de fyra högre klasserna beträffar, vara ungefär detsamma som under de sista åren.

Det visade sig vid en dylik beräkning, att sex sjökaptens- och åtta styrmansklasser samt fyra 1:a maskinist- och sex 2:a maskinistklasser skulle vara tillräckliga för mottagande af alla elever i dessa klasser. Om man tänkte sig, att skolornas samtliga elever under läsåren 1900

—1910 varit jämnt fördelade på nämnda antal klasser, hade eleverna i sjökaptensklassen växlat mellan 22 och 31 i hvarje klass, eleverna i styrmansklassen mellan 24 och 35, eleverna i 1:a maskinistklassen mellan 20 och 33 samt eleverna i 2:a maskinistklassen mellan 21 och 32. Elevantalen hade sålunda endast undantagsvis kommit att öfverskrida det högsta, som för undervisningens behöriga gång vore lämpligt.

Hvad skeppar- och 3:e maskinistklasserna beträffade torde icke några tillförlitliga uppgifter för bedömande af den blifvande elevfrekvensen inom dessa kunna anskaffas. Skulle det emellertid visa sig, att antalet klasser, som de sakkunniga föresloge till en vid hvarje skola, där sådan afdelning funnes, hvartill klassen vore att hänföra, blifvit upptaget för lågt, mötte det på grund af undervisningens enkla beskaffenhet icke någon svårighet att anordna tillfälliga eller permanenta parallellaafdelningar af dessa klasser. För öfrigt hade de sakkunniga ansett, att förordnandet af särskilda examinatorer för skepparexamen och maskinistexamen af 3:e klass komme att minska antalet elever i nyssnämnda klasser vid skolorna.

De sakkunniga hade — med utgående från den beräkningsgrunden att elevantalet i hvarje särskild klass icke torde böra öfverstiga 30 à 35 — kommit till den slutsatsen att klassernas antal och deras fördelning på de särskilda skolorna borde ställa sig sålunda:

	Navigationsafdelning.			Maskinistafdelning.		
	Sjökaptens- klass.	Styrmans- klass.	Skeppar- klass.	1:a.	2:a.	3:e.
Navigationsskolan i Stockholm.....	1	2	1	1	2	1
» i Göteborg	2	2	1	1	2	1
» i Malmö	1	2	1	1	1	1
» i Härnösand ...	1	1	1	1	1	1
» i Kalmar.....	1	1	1	—	—	—
Summa	6	8	5	4	6	4

Denna plan förutsatte dock, att städerna Göteborg, Malmö och Härnösand vore villiga att bekosta utvidgning af navigationsskolornas i dessa städer lokaler. Skolan i Stockholm förfogade öfver tillräckligt utrymme för mottagande af de föreslagna nya klasserna.

Med ledning af hvad som föreslagits i fråga om skolornas antal och deras verksamhet hafva de sakkunniga vidare beräknat den behöfliga ordinarie lärarpersonalen till 5 föreståndare, 13 ordinarie lärare

i navigationsafdelningen och 4 ordinarie lärare i maskinistafdelningen. De sakkunniga hafva därvid utgått ifrån den förutsättningen, att större delen af undervisningen i skepparklasserna — med undantag för skepparklassen vid navigationsskolan i Kalmar — skulle bestridas af en ordinarie lärare, som därjämte skulle hafva viss undervisningsskyldighet i sjökaptensklass.

Vid beräkning af antalet veckotimmar för undervisningen inom såväl navigations- som maskinistafdelning hafva de sakkunniga i allmänhet följt 1905 års navigationsskolekommittés förslag. Dock har för ämnena matematik och navigation i skepparklassen beräknats ett mindre timantal än i kommittéförslaget; och torde jag i det följande — vid redogörelsen för marinförvaltningens och kommerskollegii utlåtande öfver sakkunnigeförslaget — komma i tillfälle att något vidare beröra denna fråga och hvad därmed står i samband.

Undervisning.

I sammanhang med redogörelse för en del andra undervisningsfrågor hafva de sakkunniga erinrat därom, att Riksdagen i dess förenämnda skrivelse den 1 juni 1910, punkt 13, ifrågasatt en tids praktisk utbildning af maskinister å flottans fartyg — en anordning, som skulle hafva ett visst inflytande på undervisningen vid maskinistafdelningarna — äfvensom att Eders Kungl. Maj:t den 18 juni nämnda år anbefallt chefen för marinstabens att efter samråd med inspektören af flottans öfningar till sjöss inkomma med yttrande och förslag i denna fråga. De sakkunniga hänvisa i detta ämne till ett uttalande, som med anledning af nyssnämnda uppdrag afgifvits af chefen för marinstabens i underdånig skrivelse den 8 september 1910 och hvilket uttalande är af följande lydelse:

»Därest tanken varit, att den ifrågasatta utbildningen af maskinister å flottans fartyg skulle äga rum samtidigt med värnpliktens fullgörande, så är detta ett önskemål, som redan är tillgodosedt i så hög grad, som omständigheterna medgifva, dels genom för värnpliktiga maskinister anordnad underbefälskurs med åtföljande praktisk tjänstgöring såsom maskinister, dels genom för värnpliktiga eldare anordnad rekrytskola och praktisk tjänstgöring såsom eldare. Skulle den föreslagna 3:e klass maskinistexamen vid navigationsskolorna blifva verklighet, torde gifvetvis äfven för 3:e klass maskinisterna värnpliktstiden på bästa sätt utnyttjas för höjande af ifrågavarande maskinisters yrkeskicklighet.»

»Därest åter afsikten varit att förlägga utbildningstiden till annan tid än värnpliktstiden, torde förslaget icke kunna tillstyrkas. Det för

flottan gällande utbildnings- och öfningsprogrammet är af en sådan omfattning samt tager dess personal och materiel i så hög grad i anspråk, att anordnandet vid flottan af utbildningskurser för flottan icke tillhörande personal ej kan anses tillrådligt.»

För egen del anföra de sakkunniga, att de med hänsyn till åberopade uttalandet af chefen för marinstaben icke kunna förorda någon åtgärd i den riktning Riksdagen i sin skrifvelse antydt.

Examensförrättningar.

I fråga om examensförrättningar föreslå de sakkunniga, bland annat, att ingenjör med erforderlig kompetens, helst mariningenjör, borde af öfverstyrelsen för en tid af 3 år i sänder förordnas att förrätta examen i 1:a och 2:a maskinistklasserna.

Såsom redan i det föregående blifvit nämnt hafva de sakkunniga icke ansett sig böra föreslå inrättande af särskilda, från navigations-skolorna skilda kurser för utbildande af skeppare af 1:a klass och maskinister af 3:e klass, då man först efter en tids erfarenhet kunde bedöma, om detta vore behöfligt. Däremot hafva de sakkunniga förordat en mindre kostsam anordning till kustbefolkningens tjänst, nämligen att särskild examinering hålles på vissa platser, där skola icke finnes; och anse de sakkunniga, att utan tvifvel åtskilliga skulle begagna sig af sådana tillfällen till afläggande af examen. De insikter, som skulle meddelas i skepparklass och 3:e maskinistklass, vore nämligen icke af större omfattning, än att de borde kunna inhämtas utan ordnad skolundervisning. Om denna metod användes mera allmänt, skulle också skeppar- och 3:e maskinistklassernas antal icke behöfva öfverskrida respektive 5 och 4, d. v. s. en skepparklass vid hvarje navigationsafdelning och en 3:e maskinistklass vid hvarje maskinistafdelning.

Föreståndare och lärare.

I afseende å kompetensen för anställning såsom föreståndare och lärare innehåller de sakkunnigas förslag en del bestämmelser, som i vissa afseenden — hufvudsakligen i riktning mot höjda kompetensvillkor — skilja sig från navigationsskolekommitténs, af marinförvaltningen och kommerskollegium biträdda förslag. Likaså i afseende å navigationsskoleledirektionerna, hvilkas verksamhetsområde de sakkunniga ansett böra i väsentlig mån inskränkas. Någon utförligare redogörelse för de sakkunnigas förslag i dessa hänseenden torde emellertid i detta sammanhang icke vara erforderlig.

Navigations-skoleledirektionerna.

Navigations-skolemöten.

Navigationsskolekommitténs förslag om anordnande af hvart tredje år sammanträdande möten af representanter för skoleledirektionerna, lärare-

personalen och idkare af sjöfartsnäringen eller sjömansyrket, s. k. navigationsskolemöten, i ändamål att öfverlägga om navigationsskolornas angelägenheter, finna de sakkunniga ej af behovet påkalladt; hvarjämte de anse, att nyttan af mötena icke skulle motsvara de därmed förbundna kostnaderna för statsverket samt att erforderliga reformer torde af en för saken intresserad öfverstyrelse, med beaktande af framställningar i sådant syfte från inspektör, navigationsskolor och målsmän för sjöfartsnäringen och sjömansyrket, kunna genomföras dylika möten förutan.

Beträffande navigationslärarkursen föreslå de sakkunniga en från navigationsskolekommitténs förslag något afvikande ämnesgruppering, i sammanhang hvarmed viss del af undervisningen beräknats erfordra något högre timantal än hvad af kommittén beräknats.

Navigationsskolelärarkursen.

I anslutning till hvad sålunda föreslagits framlägga de sakkunniga nya förslag till stater för navigationsskolorna och navigationslärarkursen, enligt hvilka dessa staters slutsumma skulle komma att uppgå till sammanlagdt 182,700 kronor.

Förslag till stater.

Af åtskilliga angifna skäl — däribland hufvudsakligast höjda kompetensvillkor, ökning i göromål, som blefve en följd af undervisningens koncentrerande på ett färre antal skolor och ökningen af elevantalet i de särskilda klasserna m. m., samt svårigheten att till föreståndare och lärare vinna personer, som ägde större praktisk erfarenhet, därest ej goda aflöningsförmåner kunde erbjudas dem — hafva de sakkunniga ansett, att förhöjning borde ske i de af Kungl. Maj:t i propositionen till 1910 års riksdag i enlighet med ämbetsverkens hemställda föreslagna lönebeloppen för föreståndare och ordinarie lärare. Vid öfvervägande af frågan, om hvilka löner borde föreslås för bemälda befattningshafvare, hafva de sakkunniga stannat vid belopp, som ungefär motsvara de löneförmåner, hvilka under de senare åren vid lönerogeringar inom åtskilliga ämbetsverk och tjänstemannakårer bestämts för tjänstemän af respektive 2:a och 1:a normalgraden.

Löneförmåner.

Aflöningsförmånernas belopp för föreståndare och lärare enligt de sakkunnigas förslag utvisas af följande tablå:

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Summa.	
<i>Föreståndare</i>					
i Stockholm, Göteborg, Malmö och Härnösand	3,600	1,800	—	5,400	Därjämte fri bostad. Ålderstillägg å 500 kr. efter resp. 5 och 10 år till- läggas lönen.
i Kalmar	3,000	1,500	—	4,500	
<i>Lärare</i>					
i Stockholm, Göteborg och Malmö	2,200	1,500	300	4,000	Ålderstillägg å 500 kr. efter resp. 5, 10 och 15 år tilläggas lönen.
i Härnösand och Kalmar	2,200	1,500	—	3,700	

Den lägre aflöningen för föreståndaren i Kalmar motiveras därmed att skolan i denna stad komme att sakna maskinistafdelning och icke hafva någon parallellklass på navigationsafdelningen.

Till jämförelse med de sålunda föreslagna aflöningsförmånerna meddela de sakkunniga nedanstående tablå öfver de motsvarande förmåner, som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition till 1910 års riksdag:

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Summa.	
<i>Föreståndare</i>					
i Stockholm, Göteborg, Malmö, Härnösand och Gäfle	2,700	1,800	—	4,500	Därjämte fri bostad. 3 ål- derstillägg å 500 kr., hvaraf 350 kr. räknas till lönen o. 150 kr. till tjänst- göringspenningarna.
i Kalmar	2,700	1,500	—	4,200	
i Västervik	2,500	1,500	—	4,000	
i Strömstad, Karlshamn och Visby	2,300	1,200	—	3,500	
<i>Lärare</i>					
i Stockholm, Göteborg och Malmö	1,800	900	300	3,000	3 ålderstillägg å 500 kr. (Se ofvan).
vid öfriga skolor	1,800	900	—	2,700	

Hvad vidare beträffar extra lärarna, så hade i Kungl. Maj:ts nyss-nämnda proposition för dem afsetts följande arfvodesbelopp, nämligen för lärare i skeppar- och 3:e maskinistklasser 1,200 kronor för hvarje

kurs, för lärare i hälso- och förbandslära 7 kronor 50 öre för hvarje timmes undervisningsskyldighet samt för öfriga extra lärare 150 kronor för undervisningstimme per vecka.

Det sistnämnda beloppet ansåge de sakkunniga kunna nedsättas till 120 kronor per veckotimme i fråga om undervisningen i matematik, maskinlära, fysik och mekanik i maskinistafdelningen samt i språk och författningar; och vidare skulle, såsom redan i det föregående blifvit antydt, särskild extra lärare för undervisningen i skepparklassen endast förekomma vid skolan i Kalmar, hvaremot vid öfriga skolor extra lärare för skepparklass endast komme att anlitas för en mindre del af undervisningen och då mot ett arfvode, som, med hänsyn till kursens kortvarighet (3 månader), beräknats till 40 kronor för undervisningstimme per vecka.

Hvad angår arfvodet till inspektören anse de sakkunniga detsamma böra höjas från det i Kungl. Maj:ts proposition föreslagna beloppet, 7,000 kronor, till 8,100 kronor för att motsvara en tjänstemans i 3:e normalgraden aflöning. Såsom motiv härför åberopas den stora vikten af att för befattningen, som komme att taga sin innehafvares tid helt och hållet i anspråk, vinnes en person, som äger den kompetens och de förutsättningar i öfrigt, som erfordras för att väl kunna sköta detsamma, samt att föreståndarna vid de fullständiga skolorna enligt de sakkunnigas förslag skulle komma upp till en slutaflöning af 6,400 kronor förutom fri bostad.

För den förordade examensförrättaren i 1:a och 2:a maskinistklasserna föreslå de sakkunniga ett årligt arfvode å 1,200 kronor jämte resekostnads- och traktamentsersättning enligt gällande resereglemente klass 3.

Vidkommande öfriga poster i de sakkunnigas förslag till stat för navigationsskolorna torde här endast få omförmälas, att för tillfälliga lärarkrafter vid behof, vikariatsarfvoden m. m. beräknats 5,000 kronor mot i Kungl. Maj:ts proposition år 1910 beräknade 10,000 kronor, att till böckers, undervisningsmateriells och andra inventariers underhåll och förökande samt till utgifter för bränsle, lyshållning m. m. beräknats samma belopp som i Kungl. Maj:ts nyssnämnda proposition, eller 6,000 kronor, samt att för aflönande af de två föreslagna examinatorerna, som skulle hafva att förrätta skepparexamen af 1:a klass och maskinistexamen af 3:e klass å platser, där navigationsskolor icke funnes inrättade, afsetts ett belopp af 2,000 kronor, hvilket enligt öfverstyrelsens bestämmande skulle användas till lämpliga arfvoden.

Öfriga poster
i staten.

Slutligen har kostnaden för hvarje navigationslärarkurs, som skulle äga rum hvartannat år, beräknats till 4,800 kronor emot 3,000 kronor enligt Kungl. Maj:ts oftanämnda proposition, och har därvid förutsatts — såsom jämväl i propositionen varit afsedt — att ett belopp af 6,000 kronor för en gång skulle användas för anskaffning af en instrumentsamling och ett bibliotek.

Ämbets-
verkens ut-
låtande.

Jag anhåller nu att få öfvergå till en redogörelse för marinförvaltningens och kommerskollegii ofvan nämnda gemensamma underdåniga utlåtande öfver de sakkunnigas förslag.

Navigations-
skolornas an-
tal m. m.

Hvad då först beträffar navigationsskolornas antal och omfattningen af deras verksamhet jämte därmed samband ägande förhållanden anföra ämbetsverken följande.

»I sin skrifvelse till Konungen den 1 juni 1910 n:r 5 yttrade Riksdagen beträffande den af Eders Kungl. Maj:t den 11 mars samma år framlagda proposition rörande omorganisation af navigationsskolorna, hvilken icke vann Riksdagens bifall, bland annat, att Riksdagen icke hade något i hufvudsak att erinra i afseende å den föreslagna planen för elevernas utbildning, men att Riksdagen funnit starka skäl tala för största möjliga begränsning af navigationsskolornas antal, enär därigenom skulle vinnas såväl en betydande besparing å navigationsskolornas stat som ock större möjligheter att erhålla skickliga lärare, hvarjämte äfven bättre och rikhaltigare undervisningsmateriel då kunde tillhandahållas. Ehuru Riksdagen på grund häraf såsom ett önskemål ville uppställa, att ett mindre antal fullständiga navigationsskolor, än Eders Kungl. Maj:t föreslagit, bibehölles, och att de öfriga indroges, förklarade sig dock Riksdagen icke i frågans dåvarande läge kunna bestämdt yttra sig om, i hvad mån en dylik indragning lämpligen kunde realiseras särskildt med hänsyn till den andel, respektive stadskommuner kunde hafva uti skolornas tillkomst. Någon fullständig utredning i sistnämnda hänseende, hvartill Riksdagens uttalande bort gifva anledning, har emellertid ej förebragts, utan hafva de sakkunniga allenast inskränkt sig till att i största allmänhet uttala sig om, huruvida hinder af den art, som Riksdagen antydte, förefunnes för indragning af de smärre navigations-skolorna. Härvid hafva de sakkunniga hufvudsakligen åberopat dåvarande chefens för ecklesiastikdepartementet yttrande till det statsrådsprotokoll, som åtföljde Kungl. Maj:ts proposition nr 50 till 1904 års riksdag, däri bland annat föreslogs indragning af vissa lägre allmänna läroverk och pedagogier; och hafva de utan anförande af vidare motivering uttalat, att

vederbörande stadskommuners intressen och önskningsar icke kunde sägas utgöra något hinder för indragning af de snärre navigationsskolorna, därest detta kräfdes för en rationell undervisning och af tillbörlig hänsyn till ekonomien. De sakkunniga hafva utgått från, att antalet elever vid alla skolorna tillsammans komme att, hvad de fyra högre klasserna beträffar, blifva ungefär detsamma, som elevantalet enligt en af de sakkunniga uppgjord tablå varit under åren 1900—1910, och beräknat, att i hvarje klass borde kunna mottagas 30 à 35 elever äfvensom ansett, att från undervisningssynpunkt de enligt nämnda beräkning erforderliga högre klasserna eller 6 sjökaptensklasser, 8 styrmansklasser, 4 1:a och 6 2:a maskinistklasser skulle jämte 5 skeppar- och 4 3:e maskinistklasser kunna sammanföras på fem skolor. Med utgångspunkt härifrån och med hänsyn till Riksdagens ofvannämnda uttalande samt på i öfrigt anförda skäl hafva de sakkunniga föreslagit en inskränkning af navigationsskolornas antal sålunda, att endast skolorna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Härnösand och Kalmar skulle bibehållas men de öfriga skolorna, nämligen i Gäfle, Västervik, Strömstad, Karlshamn och Visby, indragas.»

»Jämväl ämbetsverken utgå från att i enlighet med Riksdagens uttalade uppfattning en inskränkning af antalet navigationsskolor bör äga rum, men detta bör gifvetvis icke ske i sådan omfattning, att därigenom en effektiv navigationsskoleundervisning försvåras eller omöjliggöres.»

»Härvid må till en början erinras, att tillsättandet af 1905 års s. k. navigationskolekommitté föranleddes af, att åtgärder vore erforderliga för höjning af vår handelsflottas befäls utbildning, hvilken icke ansågs motsvara de kraf, som måste ställas på densamma, och att i det af nämnda kommitté år 1906 aflämnade betänkande, öfver hvilket ämbetsverken den 25 maj 1909 afgåfvo gemensamt underdånigt utlåtande, starkt framhölls behovet af, att sagda befäl erhöile förbättrad navigationsutbildning. I allmänhet äga de personer, som vinna inträde i navigationsskola, endast vanlig folkskolebildning och hafva efter genomgående af folkskolan merendels under lång tid vistats till sjöss. De äro fördenskull i regel i vida högre grad än elever i andra statens skolor i behof af lärarens särskilda handledning för inhämtande af nödiga kunskaper, och i många af de ämnen, som ingå i de särskilda kurserna, måste undervisningen bibringas hvarje elev särskildt. Ämbetsverken äro därför af den öfvertygelsen, hvilken enligt inhämtade upplysningar delas af flera navigationsskolelärare och andra i frågan sakkunniga, att,

därest undervisningen skall kunna rationellt och med godt resultat bedrivas, antalet elever inom hvarje klass inom såväl navigations- som maskinistafdelningen ingalunda kan sättas till en så hög siffra som den af de sakkunniga angifna utan bör utgöra högst 24. I sammanhang härmed må nämnas, att enligt gällande föreskrifter i flottans underofficersskolor, hvilkas elever i allmänhet vid inträdet därstädes torde besitta lika hög allmänbildning som eleverna i motsvarande klasser i navigationsskolorna, såsom biträde åt läraren kommenderas en s. k. monitör (underofficer eller underofficerskorpral) för hvar tial elever i hvarje klass. Med en sådan beräkningsgrund som den nu af ämbetsverken angifna, och om tilloppet af elever till navigationsskolorna uppskattas efter medeltalet elever under de senaste åren, erfordras för navigationsafdelningen 7 sjökaptensklasser och 10 styrmansklasser samt för maskinistafdelningen 5 1:a och 7 2:a maskinistklasser eller sålunda 1 sjökaptensklass, 2 styrmansklasser samt 1 1:a och 1 2:a maskinistklass mera än de sakkunniga föreslagit. Beträffande skeppar- och 3:e maskinistklasserna böra, då tilloppet af elever till dessa klasser kan förväntas blifva ganska stort, enligt ämbetsverkens åsikt utöfver de af de sakkunniga föreslagna anordnas 2 klasser af det förra och 1 af senare slaget. Ämbetsverken, som dela de sakkunnigas mening, att skolorna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Härnösand skola bibehållas och att ej heller navigationsskolan i Kalmar bör indragas, hafva mot den föreslagna anordningen af dessa skolors verksamhet icke annat att erinra än, dels att 1 sjökaptensklass i skolan i Göteborg synes tillräcklig dels att vid navigationsskolan i Kalmar i öfverensstämmelse med ofvannämnda nådiga proposition bör anordnas fullständig maskinistafdelning. Ämbetsverken anse väl icke uteslutet, att de klasser, hvilka, enligt hvad ofvan visats, äro erforderliga utöfver dem, som af de sakkunniga föreslagits, skulle kunna förläggas till nämnda fem skolor, men vilja framhålla, att detta icke torde kunna ske utan att vederbörande kommuner för navigationsskoleundervisningen upplåta än flera lokaler än dem, som enligt chefens för sjöförsvarsdepartementet anförande till statsrådsprotokollet den 13 nästlidne januari ifrågasatts vid genomförande af de sakkunnigas förslag angående undervisningens anordnande. Ovisst lärer vara, om städerna äro villiga underkasta sig härmed förenade ytterligare kostnader. För öfrigt anse ämbetsverken, att för åstadkommande af nödigt antal klasser det är vida lämpligare att bibehålla ytterligare två skolor med navigationsafdelning, hvilket för ändamålet vore tillfyllest, än att sammanföra klasserna på fem skolor och riskera att dessa blifva öfverfyllda. Därigenom bereddes ock möj-

lighet, att, därest framdeles så skulle visa sig behöfligt, hvilket ju de sakkunniga själfva ställt i utsikt, i en eller annan skola inrätta ytterligare en parallellafdelning, och gifvetvis bör vid organisationen så ordnas, att förhållandena regleras för en längre tid framåt och icke blott för den närmaste framtiden.»

»Då det gäller att afgöra, hvilka af skolorna i Gäfle, Västervik, Strömstad, Karlshamn och Visby böra bibehållas, hafva ämbetsverken i valet stannat vid i första rummet skolan i Gäfle och i andra rummet skolan i Västervik. I dessa båda städer hafva, i motsats till hvad förhållandet är i de tre öfriga städerna, särskilda läroverkshus blifvit för undervisningen uppförda.»

»Beträffande frågan, huruvida hinder må förefinnas för indragning af navigationsskolor, för hvilka särskilda skolhus blifvit uppförda, anföra de sakkunniga, att, om också läroverksbyggnaderna tillkommit i den förväntan, att navigationsskolorna i ifrågavarande städer komme att förblifva därstädes under en längre tid framåt, kan någon förpliktelse icke därmed hafva ålagts statsverket. Detta resonemang torde icke vara hållbart. I de städer, där särskilda navigationsskolebyggnader blifvit uppförda, hafva nämligen dessa icke tillkommit under allenast sådan förväntan som sakkunniga förutsatt. I afseende härå inhämtas af 1905 års kommitterades betänkande sidorna 200 och 201, att, sedan Rikets ständer i underdånig skrifvelse den 13 februari 1841 med anhållan att navigationsskolor måtte inrättas i vissa städer, däribland Gäfle, meddelat, dels att erforderliga anslag till dessa skolor anvisats, dels att ständerna vid berörda anslags medgifvande fästade det villkor, att dessa städer borde bekosta de för skolornas inrättande erforderliga hus och byggnader samt att, om de ej inom viss föreskrifven tid fullgjorde denna skyldighet, den en sådan stad tillerkända rättighet att få navigationsskola där anlagd finge efter Kungl. Maj:ts godtfinnande å annan stad öfverflyttas, så upprättades jämlikt nådigt bref den 7 april 1841 navigationsskola, bland annat, i Gäfle. Vidare inhämtas, att navigationsskolan i Västervik började sin verksamhet år 1859, efter det staden fullgjort hvad Rikets ständer föreskrifvit såsom villkor för det till inrättande och underhåll af skolan beviljade anslag.»

»Då således städerna Gäfle och Västervik genom uppförande af navigationsskolebyggnader fullgjort det för erhållande af anslag för navigationsskolor därstädes af Riksdagen uppställda villkor, synes mellan staten och dessa städer hafva uppstått ett rättsförhållande, hvilket staten knappast läser kunna ensidigt upplösa. I hvarje fall torde det vara

åtminstone tvifvelaktigt, huruvida, i händelse genom anslagens indragning navigationsskolebyggnaderna gjordes onyttiga för vederbörande samhälle, staten skulle kunna undgå ersättningsanspråk från samhällenas sida. Liknande anspråk lära ej kunna med fog framställas af kommunerna i de öfriga städer, hvilkas skolor skulle indragas.»

»För bibehållandet af navigationsskolan i Gäfle talar för öfrigt, att denna skola under de senare åren haft att uppvisa ungefär lika stort antal elever som skolan i Härnösand, samt att Gäfle är af stor betydelse för Norrland och är dess lifligaste sjöfartsstad.»

»Vidkommande navigationsskolan i Västervik vilja ämbetsverken såsom stöd för dess bibehållande, utöfver hvad ofvan anförts, framhålla, att denna skola, såsom ock omförmälts i ämbetsverkens förenämnda underdåniga utlåtande den 25 maj 1909, är inrymd i en särdeles ändamålsenlig byggnad och disponerar öfver en rik samling instrument och annan undervisningsmateriel; att, enligt hvad skoldirektionen meddelat, denna materiel befinner sig i ypperligt skick, och att fördenskull någon nyanskaffning af sådan ej behöfves, samt att lefnadskostnaderna i Västervik enligt förefintlig statistik äro ganska låga, en omständighet, som är af stor betydelse för navigationsskoleeleverna, hvilka merendels befinna sig i blygsamma ekonomiska villkor. Gentemot de sakkunnigas anmärkning, att 1888 års navigationsskolekommitté föreslog indragning af, bland annat, Västerviks navigationsskola och att detta förslag då biträdades af marinförvaltningen, vilja ämbetsverken endast fästa uppmärksamheten därpå, att förhållandena sedan den tiden väsentligen förändrats, och att skolan allt intill år 1903, då det nuvarande läroverks-huset togs i bruk, var inrymd i en förhyrd byggnad utanför staden.»

»I anslutning till hvad sålunda anförts, hemställa ämbetsverken, att navigationsskoleundervisningen så ordnas, att navigationsskolor omfattande fullständig såväl navigations- som maskinistafdelning må finnas i Stockholm, Göteborg, Malmö, Härnösand och Kalmar med två parallellafdelningar i styrmansklasserna i förstnämnda 3 skolor och med likaledes två parallellafdelningar i 2:a maskinistklassen i skolorna i Stockholm och Göteborg samt navigationsskolor med fullständig navigationsafdelning i Gäfle och Västervik.»

Såsom en följd af hvad ämbetsverken föreslagit i fråga om navigationsskolornas antal och deras verksamhet, har antalet ordinarie lärare af ämbetsverken beräknats till 7 föreståndare, 10 ordinarie lärare i navigationsafdelningen, däraf 2 i en hvar af skolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö, samt 5 ordinarie lärare i maskinistafdelningen.

Hvad därefter beträffar undervisningen anföras ämbetsverken, bland annat, följande.

De sakkunniga hade hemställt om den afvikelse från 1905 års kommittés förslag beträffande undervisningen i skepparklassen, att antalet veckotimmar i ämnena matematik och navigation nedsattes från i kommittébetänkandet upptagna 9 timmar för förstnämnda och 21 timmar för sistnämnda ämne till respektive 8 och 16 timmar. Såsom skäl härför hade anförts, att de sakkunniga ansett ifrågavarande ämnen blifva tillgodosedda med något kortare undervisningstid, samt att därmed skulle möjliggöras en fördelaktig anordning i afseende å lärarna. I anslutning härtill hade de sakkunniga uttalat sig för, att undervisningen i skepparklassen, med undantag af i ämnena svenska och författningskunskap, vid alla skolorna, utom vid navigationsskolan i Kalmar, där den borde omhänderhafvas af en extra lärare, anförtroddes åt en ordinarie lärare, hvilken tillika borde undervisa vissa veckotimmar i sjökaptensklassen.

För inhämtande af den för afäggande af 1:a klass skepparexamen föreskrifna, ganska vidlyftiga kurs och med fästadt afseende jämväl å elevernas bildningsgrad behöfdes enligt ämbetsverkens uppfattning mycket väl den af kommittén för ämnena matematik och navigation beräknade tid. Någon minskning i undervisningen i dessa ämnen i skepparklassen kunde därför ej förordas. Såsom en följd häraf kunde ämbetsverken ej heller tillstyrka bifall till införande af ofvan omförmälda anordning beträffande vissa ordinarie lärares undervisningskyldighet, hvilken anordning för öfrigt, äfven om de sakkunnigas förslag om inskränkning af timtalet i skepparklassen vunne afseende, vore olämplig, enär därigenom bemälde lärare blefve betungade med alltför stor undervisningsbörda och undervisningens fördelning i sjökaptensklassen under terminerna ej blefve nöjaktig. Ämbetsverken ansåge därför, att för uppehållande af undervisningen i skepparklassen i hvarje skola kräfdes anställandet af en extra lärare, såsom ock föreslagits i propositionen till 1910 års riksdag.

Hvad anginge examensförrättare i 1:a och 2:a maskinistklasserna, ville ämbetsverken meddela, att såsom sådan under inga förhållanden kunde påräknas mariningenjör, enär mariningenjörkårens arbetskrafter icke vore så beräknade, att vid kåren anställda ingenjörer kunde åtaga sig de tidskräfvande bestyr, hvilka skulle åligga en dylik examinator. Mot sakkunnigas förslag att annan ingenjör under angifna förutsättningar förordnades att bestrida examinationen i nyssnämnda två klasser

hade ämbetsverken icke något att invända. Dock ville ämbetsverken anmärka, att uttrycket »sakkunnig person», syntes fullt lika lämpligt som uttrycket ingenjör.

Vid det förhållandet att 1:a klass skepparexamen och 3:e maskinist-examen vore afsedda för personer, hvilka mycket väl vore i behof af lärarens särskilda handledning och således ordnad skolundervisning, om de skulle kunna tillägna sig för examens undergående föreskrifna kunskaper, ansåge ämbetsverken, att något fog icke torde finnas för vidtagandet af den af de sakkunniga ifrågasatta anordningen med examensförrättningar utan samband med navigationsskolorna.

Föreståndare och lärare. I fråga om kompetensvillkoren för anställning såsom lärare och föreståndare — i hvilket hänseende de sakkunniga, såsom förut nämnts, förordat vissa skärpningar i jämförelse med hvad af navigationsskolekommittén föreslagits — hemställa ämbetsverken om bifall till kommitténs, af ämbetsverken redan förut biträdda förslag.

Navigationsskole-direktionerna. Hvad angår de sakkunnigas förslag om inskränkning i navigationsskoleledktionernas verksamhetsområde förmåla sig ämbetsverken af anförda skäl icke kunna dela de sakkunnigas uppfattning.

Navigationsskolemöten. I fråga om nyttan af navigationsskolemöten erinra ämbetsverken, att de i sitt oftanämnda utlåtande anslutit sig till 1905 års kommittés förslag om anordnande af sådana möten hvart tredje år; och finna ämbetsverken nu ingen anledning att på de skäl, som de sakkunniga anført, frångå sin mening, då det torde kunna antagas, att dylika möten blifva till navigationsskoleundervisningens fromma.

Navigationsskolelärarkursen. Ämbetsverkens utlåtande beträffande navigationsskolelärarkursen inskränker sig till uttalanden om undervisningsämnena och deras gruppering, på hvilka frågor här ej torde vara plats att närmare ingå.

Förslag till stater. Ämbetsverken öfvergå härefter till frågan om nya stater för navigationsskolorna och för navigationsskolelärarkursen samt öfverlämna uppgjorda nya förslag till sådana stater; och anföra ämbetsverken därvid till en början i fråga om föreståndare, lärare och inspektör följande.

»Att beträffande aflöning likställa lärartjänsterna vid navigationsskolorna med civila tjänstebefattningar synes redan med hänsyn till den väsentligt olika beskaffenheten och betydelser af dessa slags tjänster

icke rimligt. Härtill kommer, att navigationsskolelärarna behöft en relativt kort tid för att utbilda sig för sitt kall, därunder de merendels kunnat med arbete försörja sig, medan de civila tjänstemännen måste i regel underkasta sig långa dyrbara studier.»

»De statsfunktionärer, med hvilka navigationsskoleföreståndare och lärare i afseende å tjänsteplikter och de anspråk, som böra ställas på dem, synas närmast kunna jämföras, äro rektorer och adjunkter vid rikets realskolor, och det torde då vara i sin ordning, att i hufvudsak enahanda grunder beträffande aflöning som för nyssnämnda befattningshafvare äfven blifva gällande för föreståndare och ordinarie lärare vid navigationsskolorna.»

»Jämlikt nådiga kungörelsen den 27 augusti 1904 angående ny löne- och pensionsreglering för lärare och lärarinnor vid rikets allmänna läroverk åtnjuta rektor vid realskola, förutom fri bostad eller hyresersättning af vederbörande kommun, lön i två lönegrader å 1) 3,200 kronor och 2) 3,700 kronor jämte tjänstgöringspenningar i hvardera lönegraden å 1,800 kronor. Uppflyttning i högre lönegrad äger rum efter förloppet af 10 år och hyresersättningen, där sådan förekommer i stället för fri bostad, uppgår för närvarande vid rikets realskolor till i medeltal 900 kronor för år. Enligt samma nådiga kungörelse är begynnelselönen för adjunkterna 3,000 kronor, af hvilket belopp 2,000 kronor beräknas såsom lön och 1,000 kronor som tjänstgöringspenningar, samt slutlönen 5,000 kronor, däraf lön 3,400 kronor och tjänstgöringspenningar 1,600 kronor.»

»Med den uppfattning, som ofvan uttalats, anse ämbetsverken de för föreståndarna i navigationsskolorna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Härnösand i propositionen till 1910 års riksdag upptagna löner vara väl tillmätta, och föreslås därför beträffande dem ingen ändring. Föreståndarna vid de båda skolorna i Gäfle och Västervik, hvilka endast skulle omfatta navigationsafdelning, hafva synts böra tilldelas en begynnelselön af 4,000 kronor, däraf 2,500 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, och i likhet med öfriga föreståndare komma i åtnjutande af tre ålderstillägg, hvardera å 500 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring.»

»Med afseende därå att navigationsskolan i Kalmar enligt ämbetsverkens förslag komme att innehålla fullständig maskinistafdelning och det icke torde vara lämpligt att, då i aflöningshänseende föreståndarna skulle jämföras med rektorerna vid realskolorna, mer än två löneklasser finnas för föreståndarna — en för föreståndarna vid de större

och en för föreståndarna vid de mindre skolorna — har aflöningen till sistnämnda skolas föreståndare i det nu öfverlämnade statförslaget upptagits till samma belopp som för föreståndarna i skolorna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Härnösand.»

»Vidkommande de ordinarie lärarna anse ämbetsverken en förhöjning i den af Kungl. Maj:t för dem föreslagna slutlönen 4,500 kronor respektive 4,200 kronor böra vidtagas för att mera jämställa dem med adjunkterna vid realskola, och äfven minska skillnaden i föreståndarnas och lärarnas löneförmåner, hvartill fog synes förefinnas, om, på sätt här nedan föreslås, föreståndarebefattningarna icke skulle blifva ordinarie tjänster; och hemställes därför, att de ordinarie lärarna efter 20 års tjänstgöring måtte kunna komma i åtnjutande af ännu ett ålderstillägg å 500 kronor, däraf 350 kronor skulle räknas till lönen.»

»Vid rikets allmänna läroverk tillämpas sedan en följd af år det förfarandet, att rektorstjänsterna uppehållas endast på förordnande för viss tid. Ämbetsverken anse starka skäl föreligga för, att motsvarande anordning genomföres med afseende å föreståndarebefattningarna. Därigenom vunnnes nämligen den afsevärda fördelen, att å ena sidan föreståndarens intresse i tjänsten och bemödande att väl fylla de kraf, som ställas på honom, skulle spurras samt möjlighet bereddes att från befattningarna aflägsna de föreståndare, hvilka såsom sådana visat sig olämpliga, och att å andra sidan utsikterna vidgades för lärarna att blifva föreståndare.»

»På grund häraf föreslå ämbetsverken, att fullmakt icke må utfärdas å föreståndarebefattning, utan att densamma skall uppehållas allenast på förordnande för viss tid, högst fem år i sänder.»

»Vid bifall härtill torde, i analogi med hvad som är föreskrifvet i § 176 i stadgan för rikets allmänna läroverk, lämpligen böra stadgas, att då ordinarie lärare af Kungl. Maj:t till föreståndare förordnas, skall hans innehafvande ordinarie tjänst i vanlig ordning tillsättas med iakttagande därvid att den, som till sistnämnda tjänst utnämnes, skall, därest den tillförordnade föreståndaren återtager utöfningen af sin lärartjänst, vara skyldig träda i tjänstgöring vid den skola, Kungl. Maj:t bestämmer.»

»I sitt underdåniga utlåtande den 25 maj 1909 yttrade ämbetsverken, att ersättningen till samtliga de extra lärare, för hvilka arvodet beräknades för undervisningstimma per vecka, icke borde utgå med lägre belopp än det i propositionen föreslagna, på det att för respektive befattningar skulle kunna förvärfvas dugande personer. Såsom skäl

härutöver för att den föreslagna nedprutningen icke bör komma till stånd, må framhållas, att, om arfvodet till ifrågavarande befattningshafvare sättes lågt, navigationsskolorna kunna, enligt hvad erfarenheten gifvit vid handen, nödgas anlita mindre lämpliga extra lärare af brist på aspiranter till befattningarna. Att häri ligger en fara för undervisningen torde utan vidare vara klart.»

»Då en extra lärare för undervisningen i skepparklassen, på sätt förut anförts, är erforderlig i hvarje skola, har i statförslaget aflöning till dylik extra lärare upptagits och ansetts böra utgå med 1,200 kronor.»

»Då inspektörens verksamhet icke i något afseende lär vara jämförlig med en tjänstemans i 3:e lönegraden, kunna ämbetsverken icke biträda sakkunnigas mening. Ämbetsverken anse sig emellertid böra förorda en höjning med 200 kronor i det af Kungl. Maj:t föreslagna beloppet eller till 7,200 kronor. Därigenom skulle, hvilket synes rimligt, inspektörens arvode icke komma att understiga slutlönen för föreståndarna i de stora skolorna, sådan densamma bestämts i förenämnda proposition, inberäknadt värdet af fri bostad, som torde kunna uppskattas till 1,200 kronor, samt möjlighet beredas för föreståndare att utan ekonomisk uppoffring kunna mottaga inspektörsförordnande. Af förenämnda belopp, 7,200 kronor, skulle 2,000 kronor anses motsvara tjänstgöringspenningar.»

Hvad därefter vidkommer öfriga poster å staten för navigations-skolorna anföra ämbetsverken därom följande.

»Det i Kungl. Maj:ts proposition för extra lärarkrafter vid behof, vikariatsarfvoden m. m. beräknade belopp 10,000 kronor anse ämbetsverken erforderligt. Om beloppet nedsättes till 5,000 kronor, på sätt de sakkunniga hemställt, torde detsamma icke förslå till täckande af utgifter för anordnande i förekommande fall af tillfälliga parallellklasser och däraf följa, att öfverstyrelsen nödgades hos Kungl. Maj:t göra framställning om anvisande af särskilda medel för ändamålet, hvilket skulle vålla besvär och tidsutdräkt.»

»Hvad angår anslagen till böckers, undervisningsmateriells och andra inventariers underhåll och förökande samt till utgifter för bränsle, lyshållning m. m., eller de s. k. expensmedlen, synas de, med afseende å ämbetsverkens förslag till navigationsskolornas organisation, skäligen böra bestämmas för navigationsskolorna i Göteborg, Malmö och Härnösand till af de sakkunniga beräknade belopp respektive 1,500 kronor, 1,200 kronor och 1,000 kronor, för navigationsskolan i Kalmar till 1,000 kronor samt för en hvar af skolorna i Gäfle och Västervik till 500 kronor.»

»Beträffande expensmedelsanslaget för navigationsskolan i Stockholm, hvilket för närvarande utgör 550 kronor, har detsamma i statförslaget af ämbetsverken upptagits till icke mindre än 3,750 kronor. Detta belopp har nämligen ansetts erforderligt på den grund, att jämlikt nådigt bref den 30 september 1910 Kungl. Maj:t på framställning af marinförvaltningen funnit nödigt anvisa för år 1911 för städning och skötsel af värmeledning m. m. i nyssnämnda navigationsskolas hus ett belopp af högst 1,200 kronor, samt för bränsle och lyse i skolan ett belopp af högst 2,000 kronor, eller tillhopa högst 3,200 kronor utöfver i staten upptagna 550 kronor.»

Hvad vidare beträffar de sakkunnigas förslag till stat för navigationslärarkursen hafva ämbetsverken på anförda skäl och i anslutning till de föreslagna ändringarna beträffande undervisningen ansett kostnaden för hvarje kurs kunna inskränkas till 4,400 kronor, därvid ämbetsverken beräknat 800 kronor för undervisning i matematik, fysik och mekanik, 1,000 kronor för undervisning i teoretisk och praktisk astronomi, 800 kronor för undervisning i terrester och astronomisk navigation, 800 kronor för undervisning i deviationslära och nautisk meteorologi samt 1,000 kronor till böcker, undervisningsmateriel m. m. Hvad angår förslaget till villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i staten för navigationsskolorna upptagna löneförmåner, hafva ämbetsverken biträdt de sakkunnigas yrkande om ett par mindre ändringar i ordalydelsen af nämnda villkor och bestämmelser, sådana de formulrats i Kungl. Maj:ts proposition till 1910 års riksdag.

De af ämbetsverken framlagda statförslagens slutsumma uppgår till ett sammanlagdt belopp af 207,550 kronor, däraf 205,350 kronor belöper sig på staten för navigationsskolorna och 2,200 kronor på staten för navigationslärarkursen.

Föreståndares
och inspektörs
pension.

I händelse af bifall till ämbetsverkens förslag att föreståndarebefattning borde uppehållas endast på förordnande — anför ämbetsverken vidare — syntes det billigt och rättvist, att, i öfverensstämmelse med hvad som i ofvannämnda nådiga kungörelse den 27 augusti 1904 vore stadgadt beträffande pension för rektor, det föreskrefves, att tillförordnad föreståndare, som fullgjort de i fråga om lärare vid navigationsskola för pensions erhållande stadgade villkor och i minst 15 år innehafvt och vid afskedstagandet innehade förordnande såsom föreståndare, vore berättigad att i pension uppbära sin lön såsom föreståndare oafkortad.

Ämbetsverken erinra jämväl därom, att de i sitt oftanämnda under-

dåniga utlåtande den 25 maj 1909 på anförda skäl hemställt om pension för inspektören under vissa angifna förutsättningar, men att denna framställning icka föranledt till någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Med åberopande af samma skäl och då tilloppet af kvalificerade sökande till inspektörsbefattningen väsentligen blir beroende af den omständigheten, huruvida med befattningen pension är förenad, hemställa ämbetsverken nu ånyo, att pension till ett belopp af 4,000 kronor måtte tillerkännas inspektören, därest han varit innehafvare af befattningen under 15 år och därjämte uppnått 55 lefnadsår; och anse ämbetsverken, att, i händelse af bifall härtill, det torde, i öfverensstämmelse med ämbetsverkens tidigare förslag, böra föreskrifvas, att, om inspektören vore berättigad till pension å annan stat, hans sammanlagda pension ej finge öfverstiga nämnda belopp.

I sitt utlåtande upptaga ämbetsverken till sist spörsmålet om anskaffning af undervisningsmateriel med mera för navigationsskolorna och anför därom följande.

Anskaffning
af undervisningsmateriel
m. m.

»Uti nådigt bref den 18 juni 1910 erinrade Kungl. Maj:t marinförvaltningen därom, att samma års riksdag i sin skrifvelse till Konungen den 1 i månaden rörande regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel för år 1911, med anledning af anmärkta brister i elevernas vid navigationsskolorna utbildning, uttalat, att uppmärksamheten borde mera än dittills riktas på anskaffandet af fullgod undervisningsmateriel. Sedan med föranledande häraf navigationsskoledirektionerna anmodats inkomma med yttranden, huruvida den till skolornas disposition stående undervisningsmaterielen kunde anses vara af fullgod beskaffenhet och för sitt ändamål tillräcklig samt, därest så ej vore fallet, i hvad mån och för huru stor kostnad ytterligare undervisningsmateriel beräknades böra för skolorna anskaffas, och sådana yttranden afgifvits, anmälde marinförvaltningen i underdånig skrifvelse den 30 december 1910 att, enligt hvad samma yttranden gäfvit vid handen, för komplettering af undervisningsmateriel vid de särskilda skolorna kräfdes ett belopp af tillhoppa 53,000 kronor. Vid sedermera i marinförvaltningen verkställd granskning af de från direktionerna i ärendet inkomna framställningar har befunnits, att utgifterna för erforderlig komplettering af undervisningsmateriel för navigationsskolorna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Härnösand, Kalmar och Gäfle beräknas uppgå till omkring 14,000 kronor för navigationsafdelningen och 15,000 kronor för maskinistafdelningen. Enligt vidare i marinförvaltningen verkställd utredning behöfves för anskaffning af möbler och andra inventarier för de

genom omorganisationen tillökade klasserna i de särskilda skolorna ett belopp af omkring 13,000 kronor. Nämnade båda kraf synas böra tillgodoses i sammanhang med omorganisationens genomförande; och få ämbetsverken därför i underdånighet hemställa, att, därest proposition angående navigationsskolornas omorganisation aflåtes till innevarande års riksdag, Kungl. Maj:t tillika måtte hos Riksdagen göra framställning om anvisande på extra stat för år 1912 af ett belopp af tillhopa 42,000 kronor för anskaffning af ofvan omförmälda undervisningsmateriel och möbler.»

Departements-
chefens
yttrande.

Enligt hvad som inhämtas af statsrådsprotokollet öfver sjöförsvars-ärenden den 11 mars 1910, vidfogadt Eders Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen samma dag (n:r 103) angående omorganisation af navigationsskolorna, framhöll dåvarande departementschefen, att en omorganisation af dessa skolor vore af behovet synnerligen påkallad för att desamma skulle vara i stånd att enligt nutidens fordringar fylla sitt ändamål samt att denna frågas lösning icke vidare borde undanskjutas.

Till detta uttalande ansluter jag mig i alla delar. Jämväl har jag för afsikt tillstyrka utfärdande af nytt reglemente för navigationsskolorna samt kungörelse angående navigationslärarexamen i enlighet med de grunder, som innehållas i navigationssskolekommitténs förslag, dock med vissa jämkningar, som föranledas dels af ämbetsverkens och dels af de sakkunnigas uttalanden.

Såsom af den föregående redogörelsen framgår har den nya utredning af frågan, som blifvit en följd af 1910 års riksdags beslut, lämnat till resultat förslag, som i flera afseenden skilja sig från de i Kungl. Maj:ts proposition år 1910 förordade och hvilka jämväl sinsemellan divergera i flera viktiga punkter.

Hvad först beträffar frågan om navigationsskolornas antal torde det vara uppenbart, att, såsom en följd af Riksdagens uttalade mening (i dess skrifvelse n:r 5 år 1910), en ny proposition i ämnet bör, där så kan ske, vara grundad på en begränsning af skolornas antal. Enligt min mening lärer vederbörande stads åtagande att hålla lokal för navigationsskola därstädes icke för statsverket kunna medföra förpliktelse att under alla förhållanden fortfarande bestrida medel för skolans bestånd; och detta torde enligt min uppfattning gälla såväl om staden förvärfvat eget hus för skolan som om den därför tillhandahåller förhyrd lokal. I hvad mån en begränsning af skolornas antal lämpligen bör äga rum, därom äro, såsom af de sakkunnigas och ämbetsverkens

skiljaktiga uttalanden framgår, meningarna delade. Om jag än, på sätt jag redan angifvit, i öfverensstämmelse med de sakkunnigas uppfattning, anser något hinder icke föreligga för att, därest så skulle befinnas lämpligast, med indragning af skolorna i Visby, Karlshamn, Strömstad, Västervik oah Gäfle inskränka skolornas antal till 5, finner jag dock med afseende å undervisningens ordnande förtänksamheten bjuda att biträda ämbetsverkens förslag om bibehållande, åtminstone tillsvidare, af sistnämnda tvänne skolor och således endast föreslå indragning af skolorna i Visby, Karlshamn och Strömstad. Det synes mig nämligen vara sannolikt, att en utveckling af vår sjöfartsnäring kommer att i framtiden äga rum och att därmed äfven betydligt större kraf än de nu förefintliga komma att ställas på navigationsskolorna. Då staten i fråga om dessa skolors undervisningslokaler är beroende af vederbörande kommuners åtgärder, manar enligt min uppfattning försiktigheten till att icke reducera skolornas antal i större utsträckning, än att man må vara förvissad om, att de lokaler, som kunna med säkerhet påräknas, erbjuda tillräcklig möjlighet att utveckla skolornas verksamhet.

Vidkommande därefter frågan om klassernas antal och deras fördelning på de särskilda skolorna finner jag mig böra i hufvudsak biträda de sakkunnigas förslag, dock med ett par ändringar, i främsta rummet betingade af det erforderliga klassantalets fördelning på 7 skolor i stället för 5.

Ämbetsverkens tyngst vägande invändning mot de sakkunnigas förslag i detta afseende anser jag röra antalet elever i de särskilda klasserna. De sakkunniga hafva med afseende å de af dem föreslagna erforderliga klasserna tänkt sig, att undervisning i undantagsfall skulle kunna meddelas 30 å 35 elever i en och samma klass, hvaremot ämbetsverken hålla före, att elevantalet i hvarje klass borde begränsas till högst 24. I detta hänseende delar jag ämbetsverkens uppfattning. De sakkunniga hafva vid de af dem sålunda angifna siffror utgått från samma totala elevantal i sjökaptens- och styrmans- samt 1:a och 2:a maskinistklasserna, som förefunnits under de senaste 10 åren. Emellertid tyda alla tecken på, att detta antal icke under den närmare framtiden skall fortfarande förefinnas, åtminstone icke inom navigationsafdelningen, där elevantalet i stort sedt är stadt i minskning. Att de väntade skärpta fordringarna för befäl å fartyg föranledt en *tillfällig* tillströmning under åren 1906—1909 till såväl navigations- som maskinistafdelningarna, är så mycket mera att antaga, som elevantalet därefter afsevärdt minskats. Ytterligare anledningar till att antalet elever i de högre klasserna skall hålla sig lägre än hittills finnas dels däruti att inträdesfordringarna till dessa klasser komma att väsentligt höjas beträffande

såväl kunskaper som sjötjänst, hvilket torde komma att drifva ett afsevärdt antal elever från de högre klasserna till skeppar- och 3:e maskinistklasserna, dels ock däruti, att enligt förslaget till ny befälsförordning en del fartyg, som nu erfordra styrmansbefäl, komma att kunna föras af skeppare samt att den föreslagna 3:e maskinistklassens genomgående kommer att medföra ganska stor kompetens.

Därest likväl antalet elever i de fyra högre klasserna skulle komma att ställa sig lika stort som i medeltal under den senaste *femårsperioden*, skulle elevantalet i skolorna med klassfördelning enligt de sakkunnigas förslag blifva följande i medeltal:

i sjökaptensklass	27
» styrmansklass	27
» 1:a maskinistklass	28
» 2:a »	28.

Läggas siffrorna för höstterminen 1910 — hvilka, enligt en de sakkunnigas förslag vidfogad tablå, utvisa följande totalsummor, nämligen för sjökaptensklasserna 137, för styrmansklasserna 152, för öfvermaskinistklasserna 110 och för maskinistklasserna 122 — till grund för beräkningen, erhållas (med respektive 6, 8, 4 och 6 klasser) följande medeltal:

i sjökaptensklass	23
» styrmansklass	19
» 1:a maskinistklass	28
» 2:a »	20.

De förändringar i sakkunnigeförslaget, hvilka, enligt hvad nyss nämnts, skulle betingas af klassernas fördelning på ett antal af 7 skolor i stället för 5, äro, att af det i nämnda förslag upptagna klassantalet en sjökaptensklass (den ena af dem, som af de sakkunniga föreslagits skola förläggas till Göteborg) skulle förläggas till Gäfle samt en styrmansklass till hvardera af städerna Gäfle och Västervik (i stället för 2 dylika klasser, af de sakkunniga föreslagna att förläggas, den ena i Stockholm och den andra i Malmö). Vidare anser jag, att, utöfver det i sakkunnigeförslaget upptagna antalet klasser, ytterligare en 1:a maskinistklass — på grund af det nyssnämnda beräknade medeltalet elever — är erforderlig och bör förläggas till Göteborg samt att ytterligare två skepparklasser böra inrättas och förläggas en till hvardera af städerna Gäfle och Västervik. Såsom motiv för det senare förslaget får jag framhålla, att tillfälle till afläggande af skepparexamen synes mig böra förefinnas å alla de platser, där navigationsskolor äro förlagda, enär jag, såsom af det följande framgår, icke anser

mig kunna förorda anordnande af särskilda examensförrättningar på platser, där navigationsskola ej finnes.

Med den sålunda förordade förändringen skulle klassernas antal och deras fördelning på de särskilda skolorna ställa sig sålunda:

		Navigationsafdelning			Maskinistafdelning		
		Sjökap- tens- klass	Styr- mans- klass	Skepp- ar- klass	1:a klass	2:a klass	3:e klass
Navigationsskolan	i Stockholm.....	1	1	1	1	2	1
»	i Göteborg	1	2	1	2	2	1
»	i Malmö	1	1	1	1	1	1
»	i Härnösand	1	1	1	1	1	1
»	i Kalmar	1	1	1	—	—	—
»	i Gäfle	1	1	1	—	—	—
»	i Västervik	—	1	1	—	—	—
Summa		6	8	7	5	6	4

Härvid är emellertid att märka, att i händelse af behof — tillfälligt eller permanent — parallellklasser utan svårighet kunna till erforderligt antal anordnas samt att kostnaden härför torde kunna bestridas af anslaget till extra lärarkrafter vid behof, vikariatsarfvoden m. m., därest detsamma, i enlighet med hvad som i det följande förordas, bestämmes att utgå med 10,000 kronor.

Hvad angår undervisningen i skepparklassen delar jag ämbetsverkens mening, att ett ändamålsenligt ordnande af densamma kräfver anställande af en med fast arfvode aflönad särskild extra lärare för hvarje dylik klass.

Det af såväl de sakkunniga som ämbetsverken förordade förslaget om förordnande af särskild examensförrättare i 1:a och 2:a maskinistklasserna finner jag välbetänkt, hvadan jag anser mig böra biträda detsamma. Däremot anser jag, i likhet med ämbetsverken, tillräckliga skäl för närvarande icke förefinnas för vidtagande af den af de sakkunniga ifrågasatta anordningen med examensförrättningar utan samband med navigationsskolorna. Man torde nämligen ej kunna bortse från nyttan af en ordnad och kontrollerad skolundervisning för de examinander, hvarom här är fråga, och för öfrigt torde för dem, som äro i stånd att utan föregående undervisning vid navigationsskola aflägga ifrågavarande examina, tillfälle i erforderlig mån komma att finnas till undergående af dessa examina vid de navigationsskolor, där skeppar- och 3:e maskinistklasser enligt min tanke skulle finnas. Därest, sedan

erfarenhet vunnits beträffande skeppar- och 3:e maskinistexamina, denna skulle gifva vid handen, att afläggande af dessa examina lämpligen bör kunna äga rum jämväl å orter, där navigationsskola icke finnes, torde frågan härom då kunna återupptagas.

I fråga om kompetensen för anställning såsom föreståndare och lärare, navigationsskoledirektionernas verksamhetsområde och behöfligheten af anordnande utaf navigationsskolemöten ansluter jag mig i hufvudsak till de af de sakkunniga uttalade åsikter.

Hvad därefter angår frågan om de framlagda förslagen till nya stater för navigationsskolorna och navigationslärarkursen, så hafva de sakkunniga — såsom af det föregående inhämtas — ansett en förhöjning påkallad i de af Eders Kungl. Maj:t i propositionen till 1910 års riksdag i enlighet med ämbetsverkens då gjorda hemställan föreslagna lönebeloppen för såväl föreståndare och ordinarie lärare som för inspektören, hvaremot de sakkunniga ansett arfvodesbeloppen för extra lärare kunna nedsättas från 150 kronor till 120 kronor per veckotimme i fråga om viss undervisning. Ämbetsverken åter anse i sitt senast afgifna utlåtande aflöningsförmånerna för berörda befattningshafvare böra upptagas till samma belopp, som i nämnda proposition beräknats, dock med den ändring, att ordinarie lärare skulle kunna komma i åtnjutande af ett 4:e ålderstillägg och att inspektörsarfvodet skulle förhöjas till 7,200 kronor.

Ehuruväl ökadt arbete för såväl föreståndare som lärare tydligen måste blifva en följd af den föreslagna minskningen af antalet skolor, finner jag dock denna omständighet icke kunna motivera den af de sakkunniga för ifrågavarande befattningshafvare föreslagna betydande löneförhöjningen. Någon förbättring af inkomster i jämförelse med hvad i propositionen till 1910 års riksdag föreslagits anser jag emellertid väl kunna motiveras med minskningen af skolornas antal från 10 till 7; och finner jag mig med hänsyn därtill böra förorda den ändring i de af ämbetsverken i deras utlåtande för föreståndare och ordinarie lärare föreslagna lönebelopp, att i stället för det sista af de föreslagna ålderstilläggen för såväl föreståndarna som lärarna ett motsvarande belopp lägges till begynnelseaflöningen. Med en sådan anordning skulle föreståndarna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Härnösand erhålla en begynnelseaflöning af 5,000 kronor samt föreståndarna i Kalmar, Gäfle och Västervik — af hvilka föreståndaren i Kalmar såsom en följd däraf, att maskinistafdelning enligt mitt förslag ej skulle finnas därstädes, i aflöningshänseende torde böra likställas med föreståndarna i Gäfle och Västervik — en begynnelseaflöning af 4,500 kronor, alla med två ålderstillägg; hvarjämte de ordinarie lärarna i Stockholm, Göteborg och Malmö skulle komma i åt-

njutande af en begynnelseaflöning å 3,500 kronor och de ordinarie lärarna i öfriga städer en begynnelseaflöning å 3,200 kronor, samtliga med tre ålderstillägg.

Den af ämbetsverken förordade höjningen af inspektörens arfvode med 200 kronor synes mig väl knappt beräknad för att man i verkligheten skulle kunna uppnå det resultat, ämbetsverken åsyftat, eller en mera lämplig proportion till föreståndarnas vid de större skolorna slutaflöning. Jag hemställer därför, att inspektörsarfvodet föreslås till 7,500 kronor, hvaraf 2,500 kronor må anses motsvara tjänstgöringspenningar.

Hvad åter beträffar ersättningen till extra lärarna anser jag i öfverensstämmelse med hvad de sakkunniga härutinnan uttalat, att arfvodena, såvidt angår undervisning, för hvars bestridande om möjligt bör anlitas från tekniska högskolan utexaminerad ingenjör, böra bestämmas till 150 kronor per veckotimme, men att i fråga om annan undervisning arfvodena lämpligen kunna begränsas till 120 kronor per veckotimme. I olikhet med de sakkunniga finner jag dock undervisningen i ångmaskinlära, fysik och mekanik i maskinistafdelningen vara af beskaffenhet att helst böra anförtros dylik ingenjör och sålunda böra ersättas med det högre af nämnda båda arfvoden.

I fråga om öfriga poster å de föreliggande statförslagen finner jag dessa poster böra upptagas med de af ämbetsverken föreslagna beloppen, nämligen till böckers, undervisningsmateriells och andra inventariers underhåll och förökande samt till utgifter för bränsle, lyshållning m. m. 9,450 kronor, att fördelas enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, till extra lärarkrafter vid behof, vikariatsarfvoden m. m. 10,000 kronor, till Kungl. Maj:ts disposition 3,000 kronor och till navigationslärarkursen 4,400 kronor. I öfverensstämmelse med hvad som uttalats till förenämnda statsrådsprotokoll öfver sjöförsvarsärenden den 11 mars 1910 anser jag begäran böra framställas hos Riksdagen att för navigationslärarkursen, som synes böra äga rum hvartannat år, måtte å ordinarie stat uppföras ett särskildt reservationsanslag, upptagande hälften af det för en sådan kurs erforderliga beloppet.

Ämbetsverken hafva förordat, att fullmakt icke måtte utfärdas å föreståndarbefattning, utan att densamma skulle uppehållas allenast på förordnande för viss tid, högst fem år i sänder. Då emellertid de, som vinna anställning såsom föreståndare, måste tänkas under längre tid dessförinnan hafva tjänstgjort såsom lärare vid navigationsskola, torde tillräcklig erfarenhet om deras duglighet och därå grundade lämplighet såsom föreståndare vara vunnit. Berörda af ämbetsverken föreslagna

anordning synes mig därför ej af behovet påkallad; och som uppehållande af tjänster på förordnande enligt min mening icke bör äga rum i andra fall än där särskildt starka skäl föranleda därtill, kan jag ej biträda detta ämbetsverkens förslag.

Hvad angår frågan om vidtagande af åtgärder för beredande af rätt till pension åt inspektören, torde denna fråga, vid det förhållande att erforderlig utredning däri ännu ej föreligger, tillsvidare böra anstå.

De af mig sålunda förordade staterna torde icke böra träda i tillämpning förrän då nytt läsår vid navigationsskolorna tager sin början, hvilket jämväl enligt den nya organisationen äger rum under senare hälften af kalenderåret; och torde den 1 augusti vara en lämplig tidpunkt för staternas ikraftträdande, hvadan, vid bifall härtill, den förutvarande staten skulle vara gällande intill nämnda tidpunkt.

Af en jämförelse mellan antalet ordinarie befattningshafvare enligt gällande stat och den nu förordade staten framgår, att tre föreståndarbefattningar (vid de skolor, som föreslås till indragning) och nio ordinarie lärarbefattningar vid navigationsafdelningar — nämligen en befattning i Stockholm, en i Göteborg, en i Malmö, en i Härnösand, två i Karlshamn, en i Västervik, en i Visby och en i Strömstad — skulle komma att indragas. Emellertid torde jag få erinra, att Kungl. Maj:t enligt nådigt bref den 7 april 1893 förordnat, att den ena af de två enligt nuvarande stat vid navigationsskolan i Härnösand befintliga ordinarie lärarbefattningarna tillsvidare icke skulle besättas, och har detta beslut sedermera ej undergått ändring. Vidare anhåller jag få erinra, att Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 31 december 1906 föreskrifvit, att såväl en då ledigvarande ordinarie lärarbefattning som de ordinarie lärarbefattningar vid navigationsskolorna, hvilka framdeles blefve lediga, tillsvidare skulle uppehållas endast på förordnande. På grund af sist berörda föreskrift bestridas för närvarande två föreståndarbefattningar och två ordinarie lärarbefattningar på förordnande. För närvarande kan emellertid icke med säkerhet beräknas, huru många af de nuvarande fast anställda föreståndarna och ordinarie lärarna komma att öfvergå å den nya staten, hvarför ej heller kostnaden för aflöning af föreståndare och ordinarie lärare å indragningsstat kan uppgifvas.

Såsom i det föregående omförmäls hafva ämbetsverken på anförda skäl hemställt, det täcktes Eders Kungl. Maj:t göra framställning hos Riksdagen om anvisande på extra stat för år 1912 af ett belopp å tillhoppa 42,000 kronor för anskaffning af undervisningsmateriel och möbler för navigationsskolorna. Denna summa torde möjligen kunna något nedbringas därigenom, att dylika inventarier vid navigationsskolor, som ifrågasättas skola indragas, komma till användning vid de återstående skolorna.

En tillämpning af den af mig förordade nya staten kräfver för navigationsskolorna ett årligt anslag af 184,980 kronor, medan den nuvarande statens belopp uppgår till 100,800 kronor. Härvid är tillika att märka, att i sistnämnda belopp ingå anvisningar å tillhopa 1,300 kronor för undervisningen i navigationslärarkursen, medan enligt min tanke ett särskildt reservationsanslag skulle uppföras till bestridande af kostnaderna för dylik kurs. Då såsom redan nämnts den nuvarande staten för navigationsskolorna enligt min mening skulle tillämpas under sju tolfte delar af år 1912 och den nya staten endast under fem tolfte delar af året i fråga, skulle således för navigationskoleundervisningens bedrivande under samma år ej erfordras hela förstnämnda belopp 184,980 kronor. Men å andra sidan komma under år 1912 att föreliggande behof af medel till aflönande af lärare, som ej vinna öfvergång till den nya staten, samt till anskaffning af undervisningsmateriel och inventarier, hvilka båda medelsbehof, såsom framgår af det redan anförda, dock för närvarande ej kunna till beloppen exakt angifvas. Hvad åter beträffar frågan om anskaffning af instrument och bibliotek för navigationslärarkursen, hvarför beräknats ett belopp af 6,000 kronor, torde, vid det förhållande att dylik kurs ej synes böra anordnas år 1912 utan först år 1913, med begäran om anvisning af dessa medel kunna anstå. På grund af hvad jag nu anfört synes mig lämpligt, att framställning göres hos Riksdagen att redan i riksstaten för år 1912 uppföra anslag för navigationsskolorna i riket till belopp af 184,980 kronor, med föreskrift att af berörda anslagsbelopp skola bestridas utgifter för navigationsskolorna under januari—juli månader 1912 enligt den nuvarande staten för samma skolor och under augusti—december månader 1912 enligt den af mig förordade staten, äfvensom medgifva, att de besparingar, som må uppkomma å anslaget, få användas ej mindre till aflönande från och med den 1 augusti 1912 intill samma års slut af fast anställda föreståndare och ordinarie lärare, för hvilka motsvarande befattningar å den nya staten ej blifva beredda, än äfven till anskaffning af undervisningsmateriel och möbler för navigationsskolorna för en kostnad af högst 42,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, i den mån dessa besparingar ej komma att förslå för tillgodoscende af sålunda angifna ändamål, af tillgängliga medel förskjuta härutöver erforderliga belopp och nästkommande år anmäla desamma för Riksdagen till ersättande.

I anslutning till sålunda angifna grunder för omorganisation af undervisningsanstalterna för sjöfart tillåter jag mig framlägga följande förslag till årlig stat för navigationsskolorna i riket, att tillämpas från och med den 1 augusti 1912.

	Lön.	Tjänstgöringspennin- gar.	Orts- tillägg.	Arfvoden.	Summa.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
1 inspektör	—	—	—	7.500	7.500
1 föreståndare	3,050	1,950	—	—	5,000
3 d:o	9,150	5,850	—	—	15,000
1 d:o	2,850	1,650	—	—	4,500
2 d:o	5,700	3,300	—	—	9,000
1 lärare vid navigationsafdelning	2,150	1,050	300	—	3,500
3 d:o » d:o	6,450	3,150	900	—	10,500
1 d:o » d:o	2,150	1,050	—	—	3,200
2 d:o » d:o	4,300	2,100	—	—	6,400
1 d:o » maskinistafdelning	2,150	1,050	300	—	3,500
3 d:o » d:o	6,450	3,150	900	—	10,500
1 d:o » d:o	2,150	1,050	—	—	3,200
Arfvoden till extra lärare i sjökaptensklasser, beräknade å 150 kronor för undervisnings- timme per vecka (150 × 36)	—	—	—	—	5,400
Arfvoden till extra lärare i sjökaptens- och styr- mansklasser, beräknade å 120 kronor för un- dervisningstimme per vecka (120 × 140)	—	—	—	—	16,800
Arfvoden till 7 extra lärare i skepparklasser ...	—	—	—	1.200	8,400
Arfvoden till extra lärare i 1:a och 2:a maski- nistklasser, beräknade å 150 kronor för under- visningstimme per vecka (150 × 154)	—	—	—	—	23,100
Arfvoden till extra lärare i 1:a och 2:a maski- nistklasser, beräknade å 120 kronor för under- visningstimme per vecka (120 × 144)	—	—	—	—	17,280
Arfvoden till 4 extra lärare i 3:e maskinist- klasser	—	—	—	1.200	4,800
Arfvoden till extra lärare i hälso- och förbands- lära, beräknade å 7 kronor 50 öre för hvarje timmes undervisningsskyldighet (7: 50 × 500)	—	—	—	—	3,750
Till böckers, undervisningsmateriells och andra inventariers underhåll och förökande samt till utgifter för bränsle, lyshållning m. m.	—	—	—	—	9,450
Transport	—	—	—	—	170,780

	Lön.	Tjänstgöringspennin- gar.	Orts- tillägg.	Arfvoden.	Summa.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Transport	—	—	—	—	170,780
1 examensföreläsare i 1:a och 2:a maskinist- klasser	—	—	—	1,200	1,200
Till extra lärarkrafter vid behof, vikariatsarfvoden m. m. enligt öfverstyrelsens bestämmande	—	—	—	—	10,000
Till Kungl. Maj:ts disposition	—	—	—	—	3,000
Summa kronor	—	—	—	—	184,980

Anmärkningar:

- 1:o. Af inspektörens arfvode anses 5,000 kronor motsvara lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar. Innehåller inspektören aflöning af stat, afstås denna aflöning under den tid, arfvodet uppbäres.
- 2:o. För föreståndare kan aflöningen efter 5 år höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor. För ordinarie lärare kan efter 5, 10 och 15 års tjänstgöring aflöningen höjas hvarje gång med likaledes 500 kronor. Af hvarje ålderstillägg räknas 350 kronor till lönen och 150 kronor till tjänstgöringspenningarna.
- 3:o. Beträffande föreståndares och lärares rätt till åtnjutande af de i staten uppförda aflöningsförmåner gäller hvad därom särskildt finnes stadgadt.
- 4:o. Föreståndare åtnjuter fri bostad, som upplåtes af den stad, där skolan är belägen.

Vidare hemställer jag, att för åtnjutande af de i den föreslagna nya staten för navigationsskolorna upptagna aflöningsförmånerna villkor och bestämmelser måtte stadgas af hufvudsakligen samma innehåll som de, hvilka fastställts vid åtskilliga under de senare åren beslutade löne-regleringar.

I afseende å ifrågavarande villkor och bestämmelser anhåller jag få förutskicka den erinran, att däribland upptages stadgande om semester för inspektör och föreståndare, hvaremot någon dylik föreskrift beträffande lärare ej torde erfordras. Denna olikhet har sin grund däri, att lärarna själfvallet böra anses berättigade till ledighet under ferierna, men att, som sådan frihet från tjänstgöring icke kan tillkomma inspektören och föreståndarna, särskild föreskrift om rätt till semester för dem ansetts erforderlig.

Berörda villkor och bestämmelser innefatta:

att innehafvare af inspektörsbefattning, föreståndarbefattning eller ordinarie lärarbefattning skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändring i navigationsskolornas organisation eller verksamhet eller eljest i allmänhet kan varda stadgad, samt i sådant hänseende vara

pliktig att, med bibehållande af den tjänsteställning och den aflöning han innehar, i enlighet med nya eller förändrade föreskrifter sköta de med befattningen förenade göromål;

att med föreståndar- eller ordinarie lärarbefattning icke må förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat;

att med föreståndar- eller ordinarie lärarbefattning ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, så framt ej öfverstyrelsen uppå därom gjord framställning och efter pröfning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid navigationsskolan, finner uppdraget eller befattningen kunna få tills vidare mottagas och bibehållas;

att tjänstgöringspenningar skola beräknas utgå för hela året och utbetalas med en tolfedel för hvarje månad samt icke få af befattningshafvare uppbäras för den tid, han åtnjutit full tjänstledighet, utan skola för denna tid utgå till den, hvilken uppehållit befattningen;

att inspektör, föreståndare eller ordinarie lärare, som af sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägget, där sådant utgår, men att den af bemälda befattningshafvare, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos Riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag eller i behörig ordning afstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöfver sina tjänstgöringspenningar afstå så mycket af lönen eller ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt;

att aflöning ej må utgå till befattningshafvare för den tid, hvarunder han afhållit sig från tjänstgöring utan att hafva i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest befattningshafvare varder afstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del af hans aflöning, som icke prövas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej öfverstyrelsen finner skäligt låta honom uppbära något däraf;

att vid sjukdomsfall, eller när det erfordras för beredande af semester, befattningshafvare af lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning vid vederbörande navigationsskola, bestrida densamma, mot åtnjutande i förstnämnda fall af de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar, men i senare fallet af däremot

svarande belopp i stället för egna tjänstgöringspenningar, dock ej längre än sammanlagdt tre månader under ett och samma kalenderår;

att beträffande förhöjning af aflöningen efter viss tids innehafvande af enahanda tjänst tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehafvaren under mera än fyra femtedelar af den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med godt vitsord bestridt sin egen eller på grund af förordnande annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid i fråga om föreståndare icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester, och för andra förhöjningen, om sådan äger rum, efter ytterligare fem år, på samma villkor, samt för tredje förhöjningen, därest sådan kan ske, efter än ytterligare fem år, äfvenledes på samma villkor, under iakttagande, hvad hvar och en af omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre aflöningen ej får tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjänsteåldern blifvit uppnådd; börande löntagare därvid tillgodoräknas den tid, som före den nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från det han till tjänsten utnämndes eller, i följd af frågan om reglering af löneförhållandena för navigationsskollärarypersonalen, därå erhöll allenast förordnande;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande af aflöningsförhöjning, redan uppnått den lefnads- och tjänstålder, som berättigar honom till pension, icke må tillträda samma förhöjning;

att inspektör och föreståndare äga att årligen, när sådant kan ske utan hinder för göromålsens behöriga gång, åtnjuta semester under en och en half månad;

att vid afgang från tjänsten till följd af afskedstagande, entledigande eller dödsfall själfva lönen äfvensom ortstillägget utgå till månadens slut;

att i fråga om skyldighet att afgå från tjänsten äfvensom i fråga om rätt till pension skall gälla hvad i särskild lag angående civila tjänsteinnehafvares rätt till pension är stadgad vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande eller, såvidt angår innehafvare af befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen;

att den, som tillträder den nya aflöningsstaten, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande af eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed;

samt att extra lärare skall, då han åtnjuter tjänstledighet, af sitt arfvode afstå hvad för befattningens uppehållande erfordras, därest han

icke med medgifvande af den, som tjänstledigheten beviljat, själf godtgör vikarien.

Slutligen tillstyrker jag, att föreskrift måtte meddelas, dels därom att en hvar, som med eller efter den 1 augusti 1912 tillträder befattning å navigationsskolornas stat, skall vara pliktig att underkasta sig nu omförmälda villkor och bestämmelser, dels ock därom att de förutvarande innehafvare af befattningar å nämnda stat, hvilka icke före viss angifven tidpunkt anmäla, att de vilja underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem dittills tillkommande aflöningsförmåner äfvensom, i den mån ej annat föranledes af bestämmelserna i förenämnda lag, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem.

På grund af det sålunda anförda hemställer jag i underdånighet, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå Riksdagen att

dels, med indragning från och med den 1 augusti 1912 af de nuvarande navigationsskolorna i Visby, Karlshamn och Strömstad, godkänna det af mig tillstyrkta förslaget till årlig stat för navigationsskolorna i riket äfvensom de villkor och bestämmelser, som af mig likaledes tillstyrkts, för åtnjutande af de i samma stat upptagna aflöningsförmåner;

dels förklara,

ej mindre att en hvar, som med eller efter den 1 augusti 1912 tillträder befattning å navigationsskolornas stat, skall vara pliktig att underkasta sig nyssberörda villkor och bestämmelser,

än äfven att de förutvarande innehafvare af befattningar å nämnda stat, hvilka icke före viss angifven tidpunkt anmäla, att de vilja underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem dittills tillkommande aflöningsförmåner äfvensom, i den mån ej annat föranledes af bestämmelserna i förenämnda lag, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem;

dels godkänna följande förslag till stat för navigationslärarkursen att gälla från och med år 1912:

	Kronor.
Arfvoden till lärare	1,700
Till böcker, undervisningsmateriel m. m.	500
Summa kronor	2,200

dels höja det i riksstaten under femte hufvudtiteln uppförda ordinarie anslaget till undervisningsanstalter för sjöfart, nu 100,800 kronor, med 86,380 kronor till 187,180 kronor, att fördelas med ett bestämt anslag till navigationsskolorna å 184,980 kronor samt ett reservationsanslag till navigationslärarkursen å 2,200 kronor;

dels, i händelse af bifall härtill, föreskrifva, att af anslaget till navigationsskolorna skola bestridas utgifter för dessa skolor under januari—juli månader 1912 enligt den nuvarande staten för samma skolor och under augusti—december månader 1912 enligt den föreslagna nya staten;

dels ock medgifva, att de besparingar, som under år 1912 uppkomma å anslaget till navigationsskolorna, må användas ej mindre till aflönande från och med den 1 augusti 1912 intill samma års slut af fast anställda föreståndare och ordinarie lärare, för hvilka motsvarande befattningar å den nya staten ej blifva beredda, än äfven till anskaffning af undervisningsmateriel och möbler för navigationsskolorna för en kostnad af högst 42,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, i den mån dessa besparingar ej komma att förslå för tillgodoseende af sålunda angifna ändamål, af tillgängliga medel förskjuta härutöver erforderliga belopp och nästkommande år anmäla desamma för Riksdagen till ersättande.

Till denna departementschefens hemställan, hvori statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Elis Rahmn.